

KIÁLTO SZÓ

TARTALOM

Tavaszy Sándor: A theologia a szakszerűségen kívül. — IGY SZÓL AZ ÚR. So-s.: „Akarom, tisztulj meg!” — Nagy József: Tudományos theologiai konferencia. — László Dezső: Brunner Emil Erdélyben. — Dr. Parády Ferenc: A tehetségek orvosi védelme. — MEGBESZÉLÉS. Juhász István: Írók az olvasó ítélete alatt. — KERESZTYÉN KRITIKA. S-os.: Tartsátok meg! — KÉZ A KÉZBEN. — IRODALOM, ÉS MŰVÉSZET. — HIREINK.

KESZTI: DR. TAVASZYSÁNDOR

1935

MEGJELENT!

MEGJELENT!

————— LÁSZLÓ DEZSŐ: —————

A SIETŐ EMBER

Tanulmányok a magyar multból.

ÁRA 50 LEI.

—————

MEGJELENT!

MEGJELENT!

Magyarok a Kárpátokon túl

Irták: Dr. Dávid György és Nagy Zoltán.

ÁRA 10 LEI.

—————

MEGJELENT!

MEGJELENT!

Művészi kivitelü

Konfirmációi emléklapok

Két változatban és pedig: „Zörgető Jézus“ és az
„Utolsó vacsora“ címü képekkel.

ÁRA DARABONKÉNT 4 LEI.

A portót külön számítják fel. Megrendelhető az Ifjú Erdély kiadóhivatalában, Cluj, Református Theologia.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

IX. ÉVFOLYAM

1935. ÁPRILIS 1.

4. SZÁM

A theologia a szakszerűségén kívül.

Irta: TAVASZY SÁNDOR.

Aki lapunk mai számát végigforogtja, két olyan cikket talál benne, amely az erdélyi theologiai tudományosság legközelebbi megnyilatkozásával foglalkozik. A *Kiáltó Szó* nem theologiai lap, mégis helyénvalónak tartottuk ezzel a megnyilatkozással foglalkozni. Általában érezhették olvasóink, hogy a theologiai szempontokat öntudatosan alkalmaztuk mindig minden alkalmi és időszerű kérdés megtételeiben. Igyekeztünk mindig megéreztetni, hogy a theologiai tudományosság nem valami titkos papi tudományosság, nem a papok dolga csupán, hanem eredményeiben minden hívő ügye. A protestáns theologia kilépett abból a zárkózottságból, levetkőzte azt a kizárólagosságot, amely annak bizonyos titokzatosságot, egyszersmind érthetelenséget kölcsönzött. A protestáns theologiai tudományosság szakszerű, amennyiben tudomány, de csak annyiban. Mint tudománynak, megvannak az ismeretkritikai elvei, módszerei kérdései, van egy sajátos kutatási területe, amelyen csak az tud mozogni, csak az van otthon, aki a theológiát, mint tudományt tanulta. De ez így van más szaktudományok területén is. Minden tudománynak vannak szakszerű kérdései, amelyek különös készültséget, iskolás tanultságot, sajátos értelmi fegyelmeyeztettséget igényelnek. Ennek megfelelően, mint minden tudománynak, úgy a theológiának is megvannak a maga műkifejezései, van szakszerű terminológiája, amely a más tudományok területén, vagy a gyakorlati élet mezéjén működő emberek előtt, mint valami tolvajnyelv hangzik. A szakszerű tudomány ezek nélkül az eredetiségek nélkül nem élhet. A theologia sem élhet, tehát a maga forma-ruháját a theologia sem vetkőzheti le.

Aki a tudományok mai törekvéseit figyelemmel kíséerte, észrevehette, hogy ebben a tudományos szakszerűségben azonban bizonyos változás történt. Ezt a változást talán így fejezhetem ki: míg a tudományos kutatás szövevényesebbé és szétágazóbbá, addig a tudományos előterjesztés egyszerűbbé vált. Korunk egész stílusa egyvonalú és egyszerű, minden alkalmazásából hiányzik az agyon-

diszített barokk-lobogás. Hiányzik az a fennhéjázó góg, amely minden kort és minden stílust túl akart szárnyalni. A múlt század eme dekorációs barokkstilusa az élet minden megnyilatkozásában jelentkezett. Ennek a stílusnak megfelelően a tudományos előterjesztés is tele volt sok felesleges fontoskodással, ijesztő körülményeskedéssel, felesleges buzgóságu idézgetésekkel, könyvészeti nagyképűséggel, kicirkalmazott módszereskedéssel és rendszerességgel. A barokk-lobogás függönydíszei, redőzetei, szalagcsomói, repülőgallériái mind ott szárnyaltak a tudományos munkák nyelvi és logikai stílusán. Ma ellenben észlelhető bizonyos törekvés arra, hogy a kor egyszerű, síma, egyvonalú stílusának megfelelően a tudományos kérdések előterjesztése egyenesebben, követhetőbben haladjon kifejlésének célja felé.

Ez a tényállás a theologiai tudományosságban is. Ma úgy theologizálunk, vagy legalább is igyekszünk úgy theologizálni, hogy a szövevényes kérdések vezető, uralkodó vonalait szembe-szökőden láthatóvá tegyük. A protestáns theológiából mindig hiányzott a tudóskodó nagyképűség, célja nem az volt, hogy zavarossá tegye a vizet maga körül, mint a tintahal, hanem az, hogy tiszta értelmi légkörben ráutaljon az isteni kijelentés valóságára és igazságára. Ma, amikor visszatért a reformátori álláspontra, vagy helyesebben mondva, amikor feljutott ismét a reformátori gondolkodás magaslatára, ma különösen igyekszik távollartani magától minden felesleges sallangot, igyekszik, amennyire az igazság érdeke megengedi, közérthetővé lenni. A theologia csak ott lehetséges, ahol az Isten Igéje hirdettetik és csak akkor érdemli meg a nevét, ha tudományos fogalmi köntösben maga is igehirdetéssé válik. Igen, a theologia is igehirdetés: az Isten Igéjének tudományos logikai-fogalmi alakban való hirdetése. A theológiának az a feladata, hogy egyrészt felszabadítsa a Szentírásban hangzó Igét a nyelvi, kortörténeti és tárgyi kötelek alól, másrészt pedig a korszellemen át útát készítsen a hívő ember gondolkodásához. Brunner Emil, a mi

multheti nagy vendégünk, az első feladatát a teológiának így egyszerűsítette le: a theologia Biblia-fordítás, a legtdgabb értelemben; a második feladatát pedig így: a theologia az egyház élelmiszervizsgáló állomása, ahol az egyház által használt szellemi táplálékokat kritikailag megvizsgáljuk, hogy a hivekhez csak az egészséges lelki kenyér jusson el.

A mi református, ú. n. világi hiveinket arra hívjuk fel, hogy győzzék le a teológiával szemben táplált amaz előítéletüket, mintha a theologia

az élettől távolálló dolgokról szóló spekuláció lenne és lássák meg és ismerjék meg, hogy a theologia a legmagasabb minőségű élet tudománya; annak az életnek a tudománya, amely élet a Krisztusban megjelent és testet öltött, a theologia tehát valóban élettudomány. A teológiának eredményeiben olyan mondanivalója van, amely szől minden hívőhöz, aki megismerte, hogy Krisztuson kívül nincs igazi élet. A mi tudományos teológiai konferenciánk erről tett bizonysgot!

„IGY SZÓL AZ ÚR“

„Akarom, tisztulj meg!“

És jöve hozzá egy bélpoklos, kérvén őt és leborulván előtte és mondván: Ha akarod, megtisztíthatasz engem. Jézus pedig könyörületességre indulván, kezét kinyújtva megérinté őt és monda néki: Akarom, tisztulj meg. Márk 1:40—41.

Ahoz, hogy ez a bélpoklos meggyógyulhasson, három dolog volt szükséges: a betegség ismerete és kijnai, a hit Jézus Krisztusban, az Isten Fiában, — végül az, hogy a beteg Jézushoz menjen és egészen az Ő akaratára bizza magát.

Egyformán fontos mindhárom, de időrendben első a betegség pontos ismerete: hogy t. i. ez gyógyíthatatlan és halálos baj.

Vajjon merész és feltűnési viszketegebből fakadó állítás-e az, hogy mi, romániai magyarság, bélpoklosok vagyunk?! Hogy a „többség“ régóta úgy kezel minket, az nyilvánvaló. De hogyan állunk a többi tünetekkel?

Nézzük csak azt a felekezetet, amely 100%-ban magyar: a mi romániai református egyházunkat és keressük meg rajta a betegség jeleit.

A bélpoklosnak először végtagjai rothadnak

el. Vajjon nem végtagjaink-e nekünk a szórványok és a regáti magyarság? És mégállott-e már a pusztulás folyamata?

De a bélpoklosnak egész teste beteg. Hát nekünk melyik részünk egészséges? A teológiai ifjúság? A lelkési kar? A városi és falusi gyülekezetek?

Lelkészeink közül némelyek mintha sohasem akarnának felébredni és rettegéssel meglátni, kik űk és mit cselekszenek. Sokan az ifjúság közli munkát még mindig gáncsolják; mások a tanítóval való veszekedést teszik ma is életük középpontjába. És láttál mostanában, Testvérem, egy lelkészválasztást?! A városi gyülekezetek nyugodt lélekkel „románizálódnak“; a falvak (Székelyföldön!) „visszatérnek“. Gyermekeink elidegenítésére minden megtörténik; megtartásuk senkinek sem szívügye. Az elbocsátott tisztviselőkről és áttérésekről már unalmas dolog beszélni!

A végítéletet minden fórumon kimondották már fölöttünk. Látjuk-e ezt? Mert csak az menthet meg, ha látva halálos és gyógyíthatatlan bajunkat, az ítélet egyetlen felebbezési fórumához: Jézushoz megyünk. Ha megtanuljuk a bélpoklos szavát: „Uram, ha akarod, megtisztíthatasz engem!“

Mert akkor meghalljuk a megtartás szavát: „Akarom, tisztulj meg!“ So-s.

Tudományos teológiai konferencia.

— Târgu-Mureş, 1935 március 13—16. napjain. —

Valóban az volt. Az előadások — ez önként értődik — és a hozzászólások: ezt bizonyították. Erdély minden részéről jöttek papok, ö.regek és fiatalok: a két nemzedék együtt, a teológiai udományosság apostolait: a teológiai professzorokat, bizonysgtételüket hallgatni az Igeről. Kiemelte a többi konferencia közül ezt a nagy találkozót az is, hogy Brunner Emil, a zürichi egyetem világhírű professzora, a dialektika theologia nagy harcosa, reprezentánsa eljött közénk, hogy könyvei, írásai után a személyes szó erejével is bizonysgot tegyen előttünk és közöttünk arról, hogy a dialektika theologia a Szentlélek teológiája. A Lélek ereje uralkodott az összegyűlték lelkében s gyalogszerrel, vagy sokan még 100 kilométert is szekéren téve meg, jöttek a lelkészek közül, hogy jelen legyenek ezen a nagy találkozón. Sajnos — lapunk mérete miatt — nem foglalkozhatunk olyan részletesen ezzel a konferenciával, mint az megérdemelné s a szokásos „beszámoló“ helyett e helyen csak konferenciái kaleidoszkopot

vetítettünk olvasóink elé, egy-egy gondolatot adva csak az egyes előadások anyagából.

Az első napon (március 13) a bibliaórák után Malsay Albert: „Exegétikai szempontok a Jelenések könyvéhez“ címen mondotta el előadását. A legmostohább apostoli korban keletkezett bibliai könyvet mintegy kilencféle szempont alatt igyekeztek megvilágítani az exegéták. De minden módszer megegyezik abban, hogy a Jelenések könyve annak igazolója, hogy ezt a világot az Isten világához a reménység, az Isten világát ehhez a világhoz az Isten akarata kapcsolja. Nincs igazuk azoknak, akik az emberi fantázia rabságába esve bele akarják magyarázni a Jel. könyve alakjai és jövendölése közé a világtörténelem sokkal későbbi eseményeit s azoknak sincs, akik a világ végének pontos idejét is ki akarják számítani, jóslataihoz a fantázia szempontja alatt közeledve. Dalgyűjtemény ez a könyv, mely leginkább hangsúlyozza a bibliai könyvek közül, hogy Isten beszéde teremtés: Kijelentés.

Dr. Nagy Géza professzor: „A legmostohább idők az erdélyi református egyház történetében“ című előadásában megrázó adatokkal mutatott rá — s mi pirulva hallgattuk —, hogy mennyivel mostohábbak voltak azok az idők, melyek III. Károly uralkodása folyamán köszöntöttek erdélyi Sionunkra. Bizonyította, hogy a lelkészek egzisztenciális nyomorúsága, a jezsuitizmus erőszakosságai, a templomfoglalások, a szörnyű pestis, a katonai hatóságok erőszakosságai már akkor is nagy próbára tették anyaszentegyházunkat s hogy a történelem tanúsága szerint a legmostohább idők is csak szenvedésekkel telített előestéi voltak olyan időknek, melyekben az Isten Igéje nyomában járók átmenthették az örökkévaló értékeket.

Az örökkévaló értékekről való bizonyágtétel „itt, most és ma“ kérdéseire *dr. Gönczy Lajos* professzor felelt meg: „Ma hogyan prédikáljunk“ című, másodnap (március 14-én) tartott előadásában. „A tartalom nem probléma az Igéihirdetésben, mert az örök adottság.“ Felsorolta azokat a kifogásokat, amiket a hallgatóság emel a mai Igéihirdetőkkel szemben (unalmas, nem elég aktuális, nem tud lépést tartani a világgal, túlságosan magasán jár) s nagyszerűen épített előadásában így felelt: „Az Igéihirdetés válsága nem mai válság: permanens krízis. Nem lehet engedni az aktuálitást sürgető kívánságoknak, mert a prédikációban nem arról a máról van szó, amely csak ma ma, holnap már tegnap lesz, hanem arról az Úristenről kell bizonyágot tenni, aki tegnap és ma és holnap és mindörökké ugyanaz. Vagy van az Isten Igéjének aktualitása, vagy nincs s ha nincs, hiábavaló minden külső forma és a hallgatóság igényeinek jóllaktatása. Aktuális az Igében az, ami itt most a *reálmvonatkozás kategóriájában* van. A prédikáció az Isten s nem az ember szolgálatában áll. Azért nem tudunk prédikálni, mert azt az ember szolgálatába akarjuk állítani. Nagy nehézséget képez az, hogy a hallgató *mindent szimbolumnak tekint* a prédikációban. A prédikációt vakmerő igénnyel kell hirdetni és mélyes az alázattal kell hallgatni (annak is, aki prédikál)! Épen ezért a prédikáció mélyes emberi bizonyágtétel kell legyen Istenről. (Az *ÉN bizonyágtétele Róla függetlenül Tőled.*) A prédikáció hatása nem Rajtam és nem Rajtad mulik, de Tőle függ.

Ehez a mai problémához — mely permanens probléma — kapcsolódott a másik kérdés: „A belmissziói és iskolai munka viszonya“, melyről *Dr. Imre Lajos* theol. igazgató adott elő. A két munkának *nemcsak egymással, hanem az egyház lényegével* is kapcsolatban kell lennie. Hogy ezekben a munkákban annyi nehézség és annyi szomorú kilengés van, onnan származik, hogy nem ismerjük ezeknek a munkáknak az egyház lényegéhez való viszonyát. S bár a két munka módszereiben más (egyik intézményes, kötött, másik szabad és önkéntes), egyik sem lehet „kintorna, melyet visszafelé is lehet forgatni“. A felekezeti iskola hatása nem az anyagtól, hanem az azt átadó szellemtől függ. A belmissziói munkában sem lehet az elv, hogy minden lehet benne, ami szabad. (Milyen kár, hogy nem hallották ezt az előadást a *tanítók* s azok, akik a belmissziót az első magánhangzóra tett ékezzel szokták kiejteni, ezzel nem is annyira a munkáról, mint önmagukról állítva ki bizonyítványt — mondotta az egyik hozzászóló. Igaza volt.)

Nagy érdeklődéssel várt előadás volt a *Tavaszy Sándor* professzor előadása: „Faj, nép, nemzet etnikai értelmezése.“ Ezeket mondotta: „A faj csak biológiai, természeti fogalom. A nép társadalmi, a nemzet etnikai: történelmi fogalom. A fajiságba beleszületik az ember. A nép reális életközösség, a nemzet ideális életközösség. Csak az a nép lesz nemzeté, melynek megvan a maga történelmi öntudata. A nemzet ideális kép, mely hosszú, történelmi úton lesz világos egy nép előtt s mely, mint eschatologikus fejlődés él tekintete előtt. A helyes nemzeti élet útja a sajátostól az egyetemesig vezet. A népnek be kell lépnie a népek találkozásának síkjába: a történelembe, a népek érintkezése nem szelid idill, hanem permanens küzdelem. A küzdelem az ember bűne következtében, ebben a világban legyőzhetetlen. A kötelezőerejű szellemi háborúk kell felváltsák a mai háborút, mely a népek között

dúl. Legyen *érték-küzdelem* s ezt szolgálja a létükzdelem! A nép és nemzet sohasem azonosulhatnak. (Hétköznapi, vasárnap!) Nemzetnevelés csak az emberiség közösségében valósulhat meg igazán: ez így nem internacionális magyarokat, hanem magyar értékekkel áthatott internacionalistákat nevel. „A magyar lélek kapu, melyen át a nemzetek nagy közösségébe léphetünk“ (Ravasz). Az öntudatos népközösséghez hozzátartozik az etnikai kötelező erővel rendelkező nemzeti becsület...“ s nem a „numeruszok“.

Sok, őszinte „unter uns gesagt“ hozzászólása volt annak a három megbeszélésnek, melyet *Pálffy Károly* (A lelkészek együttműködése), *Bakk József* (A presbiterek nevelése) és *báró Kemény János* lelkészek (A lelkipásztor közéleti etikája) vezettek be. Ezek kapcsán sürgette a konferencia a lelkészértekezlet központi szerveinek megalakítását. Sok áldott megnyilatkozás volt az idősebb lelkészgeneráció részéről, mely nem a „vállára üt s nagyot nevet“ módján nyilatkozott arról a fiatalabb generációról, melynek tagjai között — hála a mai teológiai nevelésnek! — egyre többen lesznek, akik nemcsak szavakkal, de tettekkel is sürgetik a lelkes tudományos önévelés mindenekelőtt való fontosságát. A presbiterek nevelésével kapcsolatosan a jelenlévő Bernády György főgondnok és a pompás népegészségügyi lap szerkesztője, dr. Schimdt Béla orvos is hozzászóltak. Az egész konferencia megálapodott abban az előadó által leszögzített tényben, hogy a bemutatott bibliai képtől a mai presbiter messzi áll. (Presbiternek, mondjuk első, tehát leginkább felelősséggel teljes presbiternek véve a lelkész is!) Az új presbiter, a más presbiter *nem a tekintély viselője, de az alázat hordozója* kell legyen. Pompás színekkel megrajzoltan vezette be a *Báró* az előadást.

(Tudni kell, hogy ez a Báró nemcsak olyan „elméleti pap“, de a patrónátusa alatt élő egyházközösség lelkesének valóságos segédlelkésze s három hete, mióta a papja lábát törte, ő prédikál, ő temet, ő esket, ő keresztel.) Szóval ez az épkézláb segédpap elmondotta, hogy a mai lelkésznek úgy kell szövetkeznetvezőnek, községi bankvezérnek, biztosítási ügynöknek lennie, hogy ne ő legyen az személy szerint, de azért vezetni tudjon. Elmondotta, hogy a lelkész nem követhet el szelekciót hívei között politikai pártállásuk szerint (a pap ne politizáljon) s hogy a közélet valóban etnikus élet kell, hogy legyen számára. Nem feltétlenül szükséges, hogy verset írjon, vagy dörgőhangú cikket gyártson: neveljen *sok olvasót a kevés trónak*. A lelkesi munka sok erőtelenségének az oka, hogy üdvösségünk kérdése számunkra.

Utóljára hagytuk *Brunner Emil*-nek az előadását. Így az olvasók inkább emlékeznek majd arra, amit mondott. A *Szentlélekről* beszélt. Ő a mostoha gyermeke a theol. tudományoknak, pedig egyház (tehát egyházi, teológiai tudomány is) csak ott van, ahol jelen van a Szentlélek. Az a keresztyén ember, akiben a Lélek uralkodik. Az emberi életnek három dimenziója van: múlt, jelen, jövő, melyek nem választhatók el egymástól. A Szentlélek három elválaszthatatlan dimenziója a hit, szeretet, remény. A *Hit* alapja Isten megtörtént Igéje. Ez a megtörtént Ige Jézus Krisztus. Ezt a történelmi tényt a Szentírás rögzítette számunkra. Ezért Kánon a Szentírás: Istennek mindenkorra meghatározott Igéje. Mindenképpen múlt. Az anyém a hit által lesz. De egészen bensőségesen az anyém a Szentlélek által lesz. A Szentlélek teszi, hogy a múlt jelené lesz. Aki arról beszél, hogy a Szentlélek illúzió, az el akarja magát rejteni Isten előtt, mert a Szentléleknek köze van ehez: én vagyok és ehez: Ő, Jézus van. A hit így szól: nem én mondom, Isten mondja. De hogy az, amit Isten mond: igaz, ezt a Lélek mondja el a hit számára. Tehát a Szentlélek nélkül holt a hit: *fides mortua*. A Szentlélek szlv-hitté teszi a holt hitet: (*Fides historica*). S ezért köze van a *szeretethez* is. A Szentlélek mondja el, hogy Jézus nem „úgy általában“ Megváltó, hanem az én Megváltóm. Ha nem hiszek Szentlélekben, csak reprezentánst küldök Krisztushoz s nem én megyek. Ha nem hiszek a Szentlélekben, nem hiszem azt sem,

hogy bűnben vagyok. A bűn börtön, melynek zárát nem tudom felnyitni s mely börtönnek az a karaktere, hogy nem is tudom, hogy börtönben vagyok.

A keresztyénségben van egy szubjektív misztikus és egy objektív sákramentális tévedés. A római egyház tanítása szerint kegyelem-ömlés az egyik: a mise áldása nem kíván szubjektív hitet. A kegyelemmel szemben elfoglalt helytelen álláspont a nyomorúságos itt. A másik, hogy az Isten kegyelmét emberi tettektől tették függővé. Függővé tették. A Szentlélek elvárja, hogy én magam tegyek, de megbizonyítja, hogy nem magamtól (nem a magam erejéből) teszek. A Szentlélek és a szeretet viszonyára jellemző, hogy vannak ajtók, melyek nyílásakor más ajtók is kinyílnak: Isten felé nyíló hit-ajtóm kinyitja az emberek felé nyíló szeretetajtót is. A *privát keresztyénség bűn*. Csak fenti alapon lehet egyház az egyház. Nem a gyümölcs héja a fontos, hanem a tartalma (Saft!). Amit általában egyháznak neveznek, csak lényegtelen burka, héja az igazának. És még egy gondolat: A *szerepet a hit láthatósága*. A *hit a láthatatlan szeretet*. Az új élet (a *reménység*) principiuma, hogy Jézus Krisztusztus láthatatlan. Az élet láthatósága (a fa és a gyümölcsök) a láthatatlan Krisztustól (a gyökértől) származik. A keresztyén reménység a Szentlélek által látja meg, hogy Isten amit elkezdett, véghez is akarja vinni. A világi életünk fonákja az örökkévaló polgárságunknak, de nem lehetünk olyanok, mint a pesszimisták, akik vallják, hogy csak a jövődöbben lehetnek eredményeink s a jelenünk csak nyomorúság, mert akkor is — sötét éjszakában az uccán haladva — az autó fénykévéjében vagyunk, amikor az autó még messzi van tőlünk. A keresztyén egyház ezért a reménység egyháza, mert előbástyája (vagy ahogy Barth mondja: Vorhut) az örökkévalónak. A Szentlélek a *történeti* Jézust a *jelen* Jézusává teszi. Ezért a Szentháromságban való hitünk egyetlen vigaszunk. A Szentlélek *felülről jött* ajándék, mely *bennünk van* s életformálásra *kilép belőlünk*. A Szentlélek az

emberi existenciában látta meg. (A Szentlélek templa vagyunk.)

A felelő kérdésekre így felelt Brunner: Mit jelent: vegyetek Szentleket? Isten a kegyelmet nem dobja úgy ránk, mint a kőműves a maltert a téglafalra: Isten cselekvése az emberben az Ige által megy végbe. De ezt az Igét nem lehet csak úgy belénk tömni: meg kell értünk és „igen“-t kell mondanunk. Az Újtestamentum a hitet „előlről és hátulról“ értelmezi: mint vágyat és mint ajándékot: ez a dialektika theologia alapja (szerinte!) Az Ó- és Újtestamentum között szoros kapcsolat van, mert Istennek egy terve van csupán. A különbség ennek az egy tervnek a végrehajtásában mutatkozik: a király előre küldi futárát, akik az ő képében járnak, de a futár nem király. A nap, mielőtt megjelenik sугaraival, oszlatja el a sötétseget. De a sугár még nem a nap!

Egy másik előadásában Brunner az „*oxfordi mozgalomról*“ beszélt, mely ma a világon ezeket állít a Krisztus szolgálatába s melynek alapja az őszinte bűnvallás. („Milyen más lenne az élet, ha az ember mindent elmondhatna felebarátjának, a feleségének! Ha nem lenne titkolni valója. Ha őszinte tudna lenni.“) Ez a mozgalom olyan, mint a gleccseren való járás: a gleccseren átmenni magánosan nem lehet, az emberek egymáshoz vannak kötözve s így senki sem eshetik bele a szakadékokba. Atmenti egyik a másikat. A másik az egyiket. Én téged. Te engem. Sokszor hallunk az életszakadékból segítségkialtást. Emberek zuhantak oda, akik nem voltak az őszinteség közösségéhez láncolva s akik maguk kísérelték meg egyedül az életen való áthaladást. Ez a mozgalom az egyetemes papság, a laikusok generális toborzása. Bizonyítja, hogy a legtöbb embernél az Út nem a *Bibliától* indul el, hanem a *Bibliához* vezet.

Mennyit lehetne még írni, mennyit lehetne beszélni erről az áldott konferenciáról. De így is: kinek van füle: hallja, kinek van szeme: lássa! Nagy József.

Brunner Emil Erdélyben.

— 1935 március 14—15. —

A világháború utáni theologiai érdeklődésben valóságos fogalommal lett Brunner Emil neve. Barth Károlylyal és Thurneysen Edével jelentették azt a nagy átalakulást, amelyik a reformátori hagyományok felújításával a keresztyénségen belül igazi helyére juttatta az Istent, az embert, az Igét és az egyházat. Amikor vallás, egyház, keresztyénség, theologia, lelkipásztori munka az élet minden más jelenségével együtt a világháború következtében csődbe jutott és hitét veszítette, ők mint egy felkiáltó jel mutatnak túl mindezekre magára az élő Istenre, amint az Igében megjelenik. Az egyetemes gondolkozásban csődbejutott idealizmussal szemben az existenciális gondolkozás új módját tárták fel. Rámutattak arra, hogy az emberi életet a maga valóságának összes vonatkozásaiban kell nézni, az ember nem lélek, hanem ember, akit nem lehet egyéniségében megállítva, környezetéből és társadalmából kivéve a pusztán létben szemlélni, mert így mindig hamis képet kapunk róla.

Brunner nevét egy évtized óta minden erdélyi lelkipásztor ismeri főleg a Dr. Tavaszy Sándor interpretációi nyomán. Utóbbi hét-nyolc esztendőnk rendszeres és gyakorlati theológiájára a legelhatározóbb benyomást kétségkívül Brunner

és társai gyakorolták. A fiatalabb lelkipásztori nemzedék az ő hatásuk alatt kapta theologiai kiképzését. Főleg fiatalabb lelkipásztoraink közül azok nyerték külföldi tanulmányaik alatt a legéletteljesebb benyomásokat, akik ezeknek a professzoroknak lehettek hallgatói. Ma nem lehet anélkül filozofálni vagy theologizálni, hogy Brunnerék mellett pro vagy kontra állást ne foglalnánk. Sőt a szellemi tudományok egész területén is lehetetlen sajátos gondolkozásuknak figyelembe nem vétele.

Ilyen körülmények között természetes volt az a nagy érdeklődés, mellyel Brunner erdélyi látogatása elé néztünk. Ahogy egy Mott János, Niebergall látogatása évtizedekre meghatározta egyházunk gondolkozását, ugyanígy joggal várunk valami egészen rendkívüli hatást Brunneren keresztül.

Egyházkerületünk központjába Borbáth Dániel diakonisszalelkész társaságában tizenharmadikán este érkezett Magyarországról, ahol mind a négy református theológián előadásokat tartott.

Tizennegyediken délelőtt meglátogatta a hidelvei gyülekezetet és a monostori egyházi kört. Sajnálta, hogy Biró Mózes, aki neki tanítványa volt, nem találta itthon. A gyülekezet legregibb alkotásaival a kollégiumban és a bel-

városi templomban találkozott. A legújabb alkotások közül a kórházat és a vele kapcsolatos diakonissza intézetet és a leánygimnáziumot tekintette meg. A gyülekezeti munkákból különösen az ifjúsági munka és a lelkigondozás állapota érdekelte. Nagyon meglepte a kollégiumi könyvtár gazdag anyaga. Alkalma volt itt megismerni a magyar protestánsizmus legregebbi nyomtatott dokumentumait. Ezeknek java részére emlékezett a magyarországi teológiai könyvtárakból.

A teológiai hallgatókkal $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 21-ig találkozott. Több mint egy óras előadásban ismertette a *theologia feladatát*. A theologia feladata röviden: bibliafordítás. Ez a bibliafordítás azonban a legtágabb értelmű. Minden kornak más a teológiája, mert minden kornak a maga nyelvén a maga eszközeivel kell a Bibliát lefordítani és pedig mindig a kor uralkodó szellemével szemben való tiltakozás formájában. A teológiának a tárgya nem az Isten (skolasztika), de nem is a vallásos ember (Schleiermacher, liberális theologia), hanem Isten kijelentése. Bibliában adott kijelentést nem szabad azonosítani sem Krisztussal, sem a Bibliával. A Biblia emberek bizonyágtétele Isten Igéjéről. Bizonyos kor emberei tesznek bizonyágot a Bibliában Istenről. Épen ezért kell ezeket a bizonyágtételeket a mai kor nyelvére lefordítani. A Bibliában nem isteni orákulumok vannak, hanem élő emberek bizonyágtételei Istenről. Ezeknek a bizonyágtételeknek a formája még mithosz is lehet, ez annak értékén nem változtat semmit, sőt a történelmi hitelességet ez éppen igazolja. A mai kornak csak az lehet a theologusa, aki ismeri Isten igéjét és a mai embert az élet összes vonatkozásaiban. Nekünk nem lehet Kálvinnál megmaradnunk, mert Kálvin a maga korának a nyelvén a maga kora korszemével szemben fejezi ki az Ige igazságát. Tőle és a többi régi theologusoktól azt lehet megtanulni, hogy mi az Ige és hogyan lehet a kor nyelvére lefordítani. A theologia állandó harc az emberi értelem és az Isten Igéje között. A teológiai tudományoknak arra kell a lelkipásztorokat segítenie, hogy a mai embert ott találják meg, ahol van és ott hirdessék neki az Igét, ahol megtalálják. Az előadást élénk megbeszélés követte. A teológiai hallgatók nagyszerű bizonyágtételeket adtak annak, hogy a modern theologia részletkérdéseiben is tájékozottak és a leges-legújabb Barth—Brunner vita anyagával is tisztában vannak.

A déli gyorssal egész kis társaság kíséretében indult el Brunner a lelkészi konferenciára, melyet a székely fővárosba hívott össze egyházunk vezetősége. Az öt óras út bő alkalmat adott a Brunnerrel való közelebbi ismerkedésre. Az erdélyi református egyház sajátos helyzetét meglehetősen ismerte. Amikor Tavasz professzor úr elmondotta, hogy sok más irányú munkája mellett csak a teológiai előadások és szemináriumok heti 15 óráját foglalják el, kissé

csodálkozott. Rendszeres teológiai és gyakorlati teológiai előadásait heti 5 órában elintézi. A többi ideje fentmarad tanulásra és könyvírásra. Helyesnek találta, hogy nálunk a teológiai tanár és a lelkipásztor „Mädchen für alles“, azt mondotta, hogy a lelkipásztornak az élet egészét kell fognia. Amikor újabb munkáiról kérdeztük, azt válaszolta, hogy teológiai embertanon dolgozik. Mindig érzi, hogy teológiai munkájában súlyosan akadályozza az a körülmény, hogy még a dialektikai theologia is a régi filozófia és természettudomány embertanon épül fel. Munkájában az egyéni és társadalmi emberi élet összes kérdéseit vizsgálat alá veszi, hogy új alapot adjon a dogmatika és etika alá. Ez újabb munkája az ismertetett vázlat alapján nagyon vaskos kötet lesz, mert tárgyalni fogja az egyéni élet összes kérdéseit (testi élet, szexuális élet, lelki élet, individualizmus problémája, jellem kérdése stb. a társadalmi részben a faj, nemzet társadalom stb. kérdéseit fogja tárgyalni.) Ez a munka az első teológiai antropologia lesz az egész keresztény irodalomban. Ezt bizonyára ő is tudja, de azért olyan természetes egyszerűséggel beszélt róla, mintha magától értetődő lenne, hogy ő egy egészen új területet dolgoz fel teológiai szempontból.

Megcsodáltuk a humorát. Három-négy kitűnő anekdotát mondott Barth Károlyról, amelyek a Barth kiváló humorára is jellemzőek. Mikor a közös kiadójuk kérte a Barth fényképét, hogy művei könyvprospektusára reklámképpen ki nyomtassák, Barth öt gyermeke fényképét küldötte ezzel az aláírással: Karl Barth' s Sämtliche Werke. Egy amerikai pietista újságíró látogatta meg Barthot, akinek kegyességéről akart színes riportot írni. Megkérdezte tehát Barthot, hogy mit olvas reggelenként felkelés után legelőször? Természetesen az újságokat, válaszolta Barth. Mi van az ön keze ügyében a dolgozó asztalon jobboldalt a legelső helyen? — hangzott az interjú második kérdése. Természetesen a dohányos dobozom, hangzott a válasz. Pár kedves élccel toldotta meg a Barth-anekdotákat. Ezek szereplői a gyenge német tudással rendelkező Svájcban tanuló magyar diákok voltak.

A tudományos konferencián tartott előadásait nem ismertem, mert azok az egész konferencia tudósításában amúgy is benne vannak. Jelentőségük abban a hangsúlyban van, melylyel a Szentlélek valóságára és munkájának alapvető fontosságára hívta fel a figyelmet. A Szentlélek teológiai felfogásáról szóló délelőtti előadása a kérdés elméleti és a csoport mozgalmáról szóló délutáni előadása, amit este már a teológián ismételt meg a teológiai hallgatók előtt, a kérdés gyakorlati oldalát világította meg. Erre a nyomatékos hangsúlyra a mi egyházunknak különösen szüksége van, hiszen nálunk a lélek ünnepe, a pünköst egészen eljelentéktelenedt a hívek tudatában, mi mindig emberi erőfeszítésekkel akarunk Isten gyermekei lenni és

racionális faji beállítottságunknál fogva mindig hajlandók vagyunk a világnézetszinezetű fejhitet a szívhittel felcserélni. Érdekes volt látni a különbséget a két előadás terminológiája között. A tudományos előadásban a dialektikai theologia sajátos és új kifejezéseit használta, délutáni kifejezései azonosak voltak azokkal a kifejezésekkel, melyeket a mi egyházi beszédünk használt a dialektikai theologia hozzánk érkezése előtt. (magunk átadása Krisztusnak, megtérés, élő hit, élő keresztyén, Krisztus ügye, lelki-gondozás, keresztyén közösség stb.) Magánbeszélgetésben fel is hívtam a figyelmét erre a kérdésre és azt válaszolta, hogy nála a kettős terminológia a theologia céljáról vallott felfogása alapján természetes. Theologiai kifejezéseket, melyekkel új hangsúlyt akar bizonyos dolgoknak adni, csak theologiai tudományos előadásban használ. A szószéken nem theologizál.

Vallomást tett arról, hogy miket tapasztalt közöttünk. Meglepte az a baráti viszony, ami nálunk tanár és tanítvány között fennáll. Hasonlóképpen csodálkozott azon, hogy a theologia és egyház milyen egészséges kapcsolatban vannak. Nagy előnye a mi theológiánknak, hogy

általános vonatkozásban sincs az itteni élettől elszakadva. Két napos látogatása alatt megérezte, hogy nálunk rendkívül szoros az egyház kapcsolata a hívekkel. Különösen azt bámulta, hogy ilyen nehéz viszonyok között mennyi újat tudott egyházunk alkotni. A theologus ifjúságot nagyon megszerette. Amikor a lelkes konferenciáról hazatérve ismét találkozott a hallgatókkal, azt mondotta, hogy úgy jött közéjük, mint aki haza jött az otthonba. Megígérte, hogy saját munkáiból több jutalomkönyvet fog küldeni azoknak a hallgatóknak, akik legjobb előmenetelt teszik a rendszeres theológiában.

Mikor megkérdeztük, hogy mit izen az erdélyi magyaroknak, azt mondotta, hogy üzenete nem lehet más, mint amit előadásaiban közölt. Figyeljenek a Szentlélek szavára. Maguknak vidámabbaknak, gyermekibbnek kell lenniök, mert nagyon láiszik, hogy sok gonddal küzdenek. A gondoktól csak úgy lehet felszabadulni, ha a Szentlélek Istent nagyon komolyan vesszük.

Summásan összefoglalva: Brunner látogatásának jelentősége tényleg abban csúcsosodik ki, hogy erőteljes jelt hagyott közöttünk a Szentlélek Istenre való figyelés mellett.

László Dezső.

A tehetségek orvosi védelme.

A mai közszellemből következik az a hajlamunk, hogy különös érdeklődéssel fordulunk a nagy elmehajlandóságú embertársaink magánéleté felé.

Nemcsak a napilapok hasábjai tükrözik vissza a nagy elmehajlandóság iránti érdeklődésünket. Gyakran van alkalmunk elmélkedni és töprengeni afelett is, vajjon az emberi művelődéstörténet fejlődése és haladása hogyan alakult volna, milyen más fordulatokat vett volna a népek története, ha vezérségre hivatott nagyjaink földi élete hosszabbra nyúlt volna s a sorsdöntő órákban nem hiányzott volna a vezérlő próféta?

A kivételesen nagytehetségű elmék, mint futócsillagok feltűnnek közöttünk, megvilágítják a sötét égboltot s rövid iverés után eltűnnek s utánuk megint vizsgálatalan homály marad vissza.

Kikutathatatlan okok miatt a nagy elmék földi pályafutása többnyire rövid tartamu, de e néhány év annyit termel, hogy évszázadok sem elegendők a hátramaradt szellemi kincs feldolgozására és magyarázásra. Az alig 40 évet élt Chopin műveit, a halála óta eltelt 90 év alatt többet játszották és többen élvezték, mint az azóta élt zeneszerzők százait. A 31 évet élt Schubert zenei nagysága és jelentősége halála után 100 évvel még fejlődöben és gyarapodóban van. A 32 éves korban sírba szállt Csokonai 130 év múlva is soha nem szűnő értékkel cseng vissza. A világirodalom nagy értéket költ is az első költő tündöklő Petőfi rövid 27 életéve alatt kimeríthetetlen kincsesbányáját ontotta a szédítő nagyságban kibontakozó értékeknek.

Hát még micsoda megdöbbentő gondolat annak elképzelése, mennyi zavar, fejtelenség és szomorú sorsfordulat következett be a történelem tanúságátétele szerint amiatt, mert a fejedelmek és vezérek alkotásai gyümölcsötése előtt korán sírba szálltak s a nyugodt alkotás korszaka elmaradt! Az drpádházi királyok közül alig néhányan érték meg a 40 évet. Halálukkal a nehezen létrehozott rend és egyensúly megint felborult. Mátyás király 50 éves korban halt meg. Ha csak 10 évet ajándékoz neki még a sors kegye, a Corvin János ügyét rendbehozhatta volna s a soha ki nem heverhető mohácsi vész be nem következik. Bocskay

István és Bethlen Gábor csak 49 évet értek meg. Éppen alkotásai betelődése előtt kellett elpusztulniok. Ki tudná kiszámítani, hogy Zrínyi, a költő 44 éves korában bekövetkezett halála mekkora csapást jelentett a nemzet szempontjából? A halála után 6 évvel napfényre került Wesselényi-féle összeesküvés, amelyik jószándékból indult ugyan, de hibás utra terelődött, éppen a megfelelő vezér hiánya miatt, bizonyára Zrínyi Miklósból s nem öccsében Péterben kereste volna a vezetőt s a nyomoruságot végtelen sora nem tizedelte volna a nemzetet hosszú évtizedeken át.

Ha e kérdések felett tépelődünk, meg tudjuk érteni, hogy a népontudat e nagy veszteségek mögött mindig erőszakot sejtett. A néphit szerint sem Mátyás király, sem Bocskay, sem Bethlen Gábor nem haltak meg természetes halállal. Annyi bizonyos, hogy e nagy férfiak környezete s az akkori diplomáciai módszerek éppen elég okot adtak annak feltételezésére, hogy e veszedelmes ellenfelektől való megszabadulás érdekében mindent megkíséreljenek. Wallenstein a császárnak azt ajánlotta, hogy a mindenképpen alkalmatlan Bethlen Gáborral feltétlenül végezzenek s helyébe alvezérét, Kornisszt ültessék. Levelében az olasz módszert (Alla uzanza d'Italia), vagyis a mérgezést javasolta. Bethlen Gábor még sem mérgezésben halt el, hanem szívbajban. Vízibetegség lepte el testét, ami ellen abban az időben nem ismertek hatásos gyógyszert. A sombori s majd az algyógyi fürdők nem hozták enyhülést. A test nem akart lelohadni s a légzés folyton nehezebbé vált. A löcsel hóhér is megjelent a beteggy mellét, a lábón sebeket nyitott, hogy a rossz nedvek kiszivárognak. Az állapot folyton rosszabbodott s a beteg fejedelem 1629. őszén elhalálozott.

Szívbetegségben halt el ugyancsak 49 éves korában Bocskay István is (1606.) Betegségére az Illésházy Istvánnal folytatott levelezése derít fényt, Meg lehet állapítani, hogy szegény Kátai Mihálynak, a hajduk vezérének semmi része nem volt a Bocskay halálában. Ő nem mérgezte meg Bocskayt s mégis hába hangoztatta ártatlanságát, mikor a felbőszült hajduk felkoncolták.

Ha a történelmi igazságnak eleget akarunk tenni,

éppen így igazolnunk kell Beatrix királynét, aki sokat vétett ugyan férje Mátyás király ellen, de a királyt még sem az ő mérge iltette meg. Bonfini olyan élethűen írja le Mátyás király betegségét és halálát, hogy e leírásból megállapítható Mátyás köszvénye és szívbaja s a halálát előidéző guttallás. A sokat emlegetett füge nem volt megmérgező és annak elfogyasztása semmi szereppel nem bírt a nagy király halálában.

Amíg nagy uraink életét a bőséges életmód következményei rövidítették meg, költőinket a nyomorúság betegsége, a tüdővész kereste fel s vitte sírba. Csokonai és Kisfaludy Károly tüdővészben haltak el. Ifjú korukban mindketten az egészség és duzzadó erő mintaképei lehettek volna. Az általa Kisfaludy még azt is megtette fogadásból, hogy egyfuttában Pestől Vácig kocsolyázott a befagyott Dunán. Amint azonban belemerült a városi élet s az írói küzdelmek életerőt apasztó hullámaiba, 42 éves korában áldozata lett a tüdővésznek. Az Aurora szerkesztése és korrigálása a hajnali órákig tartott. Amint hírneve és népszerűsége nőtt, arcáról eltűnt a fiatalság rózsás színe. Lassankint teljesen a szobára szorult. Egy álmatlan, lázas éjszakán láz-álmában felugrott ágyából s az udvarra rohant, hogy az udvaron levő kút vizével enyhítse forróságát. A hideg, vizes kövön végigvágódott eszméletlenül. A lakók összefutottak s az eszméletlen költőt szobájába vitték. Ettől kezdve a hanyatlás rohamos volt. Nov. 21-én szenvedett ki a 42 éves költő.

1868-ban, 51 éves korában halt meg a Virágregék szelidlelkű, bána'osszavú költője Tompa Mihály, akit fiatal korában mindenki hatalmas erejű, kedélyes embernek ismert. Maga is emlegette, hogy fiatal éveiben egy csomag kártyát könnyűszerrel szétszakított. Szívujj vitte a sírba. Betegségének legelső tünetei kis fiának elvesztése után a nagy lelki megrázkódatással kapcsolatban mutatkoztak először. 11 évig hordozta szenvedéseit nagy lélekkel, ritkán panaszkodva. „Mellem szorul, szívdobogásaim és lüktetésem minden mértéket túlhágni látszik — írja barátjának és orvosának, dr. Höke Lajosnak. — Nem volna számomra a tudományban gyógyulás, sőt enyhülés sem?” Höke a sokat szenvedő Tompát Skodához küldte Bécsbe, a szenvedő emberiség akkori Mekkájába.

Még mielőtt 1868. július 30-án ütött volna a szabadulás órája, mely a magyar irodalom egyik legszebb lelkületű költőjét a földi szenvedésektől megszabadította volna, búcsúlevelet írt Arany Jánosnak. „Megdöbbenek magamtól — írja Tompa. — Mivel érdemlem mindezt? Józan, mértékletes életet éltem. Egész diákkoromat idevél háromszor voltam bekapva. Nem dorbézoltam, nem kártyáztam, kihágó nem voltam. És most mivé lettem? Mily pokoli és testi kínokkal kell küzdenem. Kivéve életem rendes kerékvágásából: hivatalomat nem vihetem, nem irhatok, nem köllhetek: Hetek óta vízrasztok, egy-két, három órát alszom éjjelenként, ezt is idegrángatások közt.”

Madách Imre, egy nagy multa visszatekintő, tehát már a természeti törvények szerint is kiélt családból származott. Benne nem volt meg az a duzzadó őserő, ami Kisfaludy és Tompa fiatalságát örömteljessé tette. Az ő egész élete voltaképpen egy hosszú készülődés az utolsó földi utra. E készülődés hangulata vonul végig családsáit között egész költészetén. Már kiskorában testi bajokkal kínlódik. Folyton ápolásra szorul. Ifjúkori verseit is a világfájdalom s a halál gondolata termékenyíti meg. Bölcsészete, a valódi sokratesi értelemben, állandó elmélkedés az enyészetről.

Az állandó betegkedés testi tünetei, minden bölcséleti álláspont dacára is, arra készíteti a költőt, hogy betegségére gyógyszer keresen. Bizalma a rudnói csodadoktor felé fordul, akit Kossuth Lajos is ismert és sokra becsült. Négy és fél napig utazott Madách, amíg Rudnóra ért. A rudnói plébános, Madva Ferenc csodaszerei közt nagy szerepet játszottak a privigyei porok — pulveres privigyenes — s a Madéchi irtózatára naponta végigszenvedett vizgyógyomód. A rudnói plébános sok emberismeret felett is rendelkezett s többek közt rátapintott Madách gyengéjére is s intette őt,

hogy óvakodjék a szellemi túleröltetéstől. „Hogy én letegyek szellemem nyugtalanságról — írta Szontágh Pálnak, — nem tehetem. Sőt anyámnak sem mondom meg e tanácsot, mert csupa szeretetből képes lenne megiltani a gondolkodást.” A rudnói héthetes kúra nem nagy eredménnyel járt s a nyugtalan édesanya egyik orvos után a másikat ajánlotta betegeskedő fiának. Jellemző a nagy gondolkodó miszticizmusára, meg a nagy emberek gyakran tapasztalható, sajátságos naivságára, hogy Madách nem az európai hírlí, igazán kiváló Balassához fordult, hanem az akkor harmadéves orvosnövendék, Péczelyhez, a szemből olvasó homeopathához. A szemből való olvasás és gyógyítás nem egyéb népmítánsnál s hiszékenyek kizsákmányolásánál. Péczely azonban divatba jött Egervárotól, abban a kis vármegyey faluban, ahol ma sincsen több 500 léleknel s amelyikről a lexikon sem tud többet, minthogy vasúti állomása van. E kisközségben egy félév alatt közel 12 ezer beteg fordult Péczelyhez. Ez a szívárványhártya szinétől betegeségeket megállapító Péczely volt a Madách orvosa életének utolsó két évében. A kurzuslőba vetett bizalma s a homeopathicus piulák szorgalmas szedése dacára állapota folyton rosszabbodott. Fuldoklási rohamok kínozták s csakhamar vizkór jelei is mutatkoztak rajta, 1864-ben már akadémiai székfoglalóját nem tudta megtartani, utolsó percei közeledtek. Hátatett szívvel szorongatta édesanyja kezét. Benne nem csaldódt.

A 80—100 év előtti orvostudomány utjainak bizonytalan homályossága abban az időben nem csupán Madáchot, de kortársainak legkiválóbbjait hajította a homeopathák és féldoktorok karjába.

A 19-ik század egyik legnagyobb tehetségű és lelkesedéssé politikusa, ifjabb báró Wesselényi Miklós is a homeopathák töhéttelen híve lett. Szembetegsége, megvakulása és szörnyű végbetegségének tragédiája során a homeopathiás gyógykezelések erőtelen kísérletezései vonulnak végig. Wesselényi nem állítja magát azzal, hogy betegségeen segíteni lehet. Már 1842-ben azt írja Deák Ferencnek: „a vakulás egyenes útján érzem magamat haladni.” Az 1849-es összeomlást nem sokkal élte túl. A hí-Gräfenbergben találta. Inn:n már csak Pestig volt képes eljutni. Idegbetegségéhez itten tüdőgyulladás társult, ami csakhamar végzett vele. Halálós ágya mellett 3 homeopatha orvos szorgoskodott, az általa gyűlölt allopatháknak nem volt szabad betegágyához közelítenie. Így mult ki a legmagyarabb magyar, a látnoki tehetségű Wesselényi, akiben meg volt a lángész alapvető sajtósága, meglátása és megjövendölése bizonyos bekövetkezendő eseményeknek, amelyeket mások még akkor sem láttak jól, amikor már be is következett.

*

Ha mindezek után végigtekintünk e megdöbbentő élettragédiák sorozatán, önként felmerül a kérdés, vajjon mit hoz a jövő? Remélhetünk-e javulást, várhatjuk-e a jövőtől a nagy értékek fokozottabb gondozását és megtartását? Vagy az a lesújtó tudat fekszik reánk, hogy a jövőnd elméi és tehetségei is idő előtt elvérzenek a szellemi és testi küzdelem aránytalansága miatt? Vajjon eljön-e az az idő, mikor e kettős küzdelemre testileg kevésbé felvértezett szellemőrösöket a korai felismerés és megbecsülés fokozott gondoskodással fogja körülvenni és megóvni a testi leromástól?

E kérdésekre e pillanatban nem tudnánk kielégítő feleletet adni. Annyit azonban megnyugvással állíthatunk, hogy bizonyos tekintetben már eddig is nagy haladás történt több irányban.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy az orvostudományok betegségmegelőző rendszere máris észrevehetően meghosszabbította az emberi életkor és munkaképesség határait. Az életmód célszerű vezetése a szervezet elkopási idejét egy-két évtizeddel máris kitöltö. Nem értem ezalatt a sokat emlegetett fiatallúsi kísérleteket, amelyek nem egyebek ónmítánsnál, de arra gondolok, hogy nagy elődeink életkorát a mérhetetlen étkezések és italozások, bizony, jelentékenyen megrövidítették. Az is bizonyos azonban, hogy a módszeres

életvezetés javító hatását bőségesen ellensúlyozza a modern élet szenvedélyes lüktetése és túlekedése, ami megint a nagy elmék gyöngébb testének létfeltételeit jelentékenyen megrontja. Viszont ezzel szemben áll a betegségmegelőzés tudományos rendszerének gyakorlati kiépítése. Nem csupán a szervezet elkopásának időtartamát lehet ezáltal megnyújtani s az összeomlás idejét távolabb tolni, de nem egy életrovidítő betegséget lehet elhárítani, vagy legalább is lefolyását meglassítani. Ide tartozik a mult idők végzete, a szervezet elégsének egyik legfőbb jelensége, az ütődérmeszesedés is. E betegség előidéző oka, a rendszertelen táplálkozás és életmód már szabályozva van. Lefolyásának stettető tényezője, a vérbaj elleni küzdelem is jelentékeny eredményekhez vezetett. A szemidegsorvadás, a tabes és paralysis feltűnően megrikkultak. A gyenge ellenállásu szellemi munkások elenségével, a tuberculostással szemben — habár a védekezés utjai pontosan meg vannak jelölve — korántsem állunk ilyen kedvezően. Sajnos, mi csak az utakat és módszereket ismerjük, de a nyugati államok e téren elért eredményt csak a távolból ismerjük, csodáljuk és sóvárogjuk. Amíg tüdőbajos betegeinket nem tudjuk kiemelni a környezetből s így azok a fertőző anyagot szűnet nélkül másokra szórják, addig a tüdővész elleni küzdelem csak elkezés marad s a gyengébb ellenállásu szellemi munkások védelme erőtelen óhajts. A kórházi és szanatóriumi elhelyezés nem csupán a betegség terjedésének vet gátat, de számos értékes egyént megmenthet a pusztulástól. Mindezekon kívül a kórházi győgeredmények sikerei szinte lehetlenné teszik a 80 év előtti állapotot, amikor kiváló tehetségeink népmító kuruzslóknak lehettek zsákmányai.

A betegségmegelőzés elveiből következik az az igyekezet is, hogy a tehetségeket idejekorán, még betegségük bekövetkezése előtt felismerjük és védelemben részesítsük. A veszedelem elhárításának gondolatával már nagyon sokan és komolyan foglalkoztak. Megalakultak a „tehetségkutató intézetek” és „tehetségtámogató társaságok”. E nemes irányzatú alakulatok azt tűzték ki feladatuk, hogy a köznapi élet túlekedései közt tovasodródo tehetségek mielőbbi felismerésével érvényesülésüket lehetővé tegyék. Egyházunk sajátos feladata volna az, hogy a lelképászorok, pedagógusok és orvosok olyan közös munkaközösséget teremtsen meg, amelyik nemcsak felismerné, de kis korától kezdve minden irányban helyes védelem alatt tartaná ifjúságunk legkiválóbb egyedeit. Ma nekünk teljesen a minőségi nevelésre kell azok között a fiuk a között a figyelmet fordítanunk, akiknek csekély száma fog vezető állásokba eljutni.

E törekvések ma még csirában szuanyadnak és inkább elméleti jelentőségűek. Mindemellett rámutatnak arra az irányra, ami egykoron a kivételes szellemi nagyságok felismeréséhez, megbecsüléséhez és megvédéséhez fog vezetni.

Ha ez a törekvés gyökeret ver s megértésre talál, el fog következni az a korszak, amikor a lángelmék kisugárzási idejét a földi nyomorúságok nem fogják megrövidíteni.

Dr. PARÁDI FERENC.

Dr. Makkai Sándor erdélyi református püspök megzenésített tündérajtáékának, a „Gyöngyvirág”-nak folyó évi február hó 23-án volt Oradeán a bemutató előadása, amelyen a szerző is megjelent.

Másnap február hó 24-én pedig az olasz-i református templomban prédikált Zsid. 12. r. 14—17. versei alapján az elsősülöttség jogát egy tál ételért eladó Ézsau bűnéről.

A falu népének téli foglalkoztatása tárgyában dr. Ravasz László református püspök körlevelet adott ki. — Falusi népünk — mondja többek között a körlevél — téli foglalkoztatása igen fontos szociális és morális érdekeket szolgál. A foglalkoztatás egyik eszköze a tengeri hánconás, amely mind nagyobb arányokat ölt már s a legolcsóbb hazai anyagot veszi igénybe. Felhívom tehát a lelkesi hivatalokat, hogy ahol az ilyen munka végzésének előfeltételei megvannak, annak népszerűsítése érdekében sziveskedjenek előljárni.

MEGBESZÉLÉS

Irók az olvasó ítélete alatt.

MEGFIGYELÉSEK.

Rendszertelenül és terv nélkül kapok ki néhány adatot megfigyelésem — ez állandó és ősi emberi tevékenység — utóbbi időben felhalmozott anyagából. Egyfelől öngazolás akar lenni, mely a kérdés időszerűségét igazolná, másfelől, ha távoli és homályos célszások alakjában is, ráutalnak ezek a megfigyelések magára a kérdésre s így bevezetést képeznek hozzá.

1. A „harmadik birodalom” kiüldözte magából azokat az írókat, akik nem írtak kedve szerint. Thomas Mann, Stephan Zweig és még sok mások, minden világhírű és írói nagyságuk dacára is fölöslegessé váltak hazájuk számára, sőt egyenesen károsnak bélyegezte meg tevékenységüket az új országrend. Amikor ez a hír szárnyrakelt, azt hiszem minden művelt ember egyforma megvetéssel ítélte el ezt az erőszakos rendszert: „csúnya és alacsony szűkkeblűség! a „tett”-nek és emberinek, az „írás” és emberei felett való illetéktelen, a jó izlést sértő biráskodása!” Pedig a dolog úgy áll, a német nép egységes megújulásáért való küzdelemben nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy milyen magatartást tanúsítanak e küzdelemben az írók. Amikor a faji erők öntudatosítása és a hősiesség optimizmus élet-szemléletével akarnak új erőket önteni abba a népbe, akkor minden írás, mely nem hordozza magán ezt a nagy életakarást, mely továbbra is az „Untergang des Abendlandes” borúlato világában marad, fölösleges, sőt írásának erejével és szépségével egyenes arányban káros is.

2. Amikor a Nyugat legutolsó számaiban „mit teygen az író a háborúval szemben?” körkérdésre adott válaszokat olvassuk, egész csomó érdekes megfigyelést tehetünk. Mintha a vallani és vállalni vita hangjai csendülneek újra fel s amint az erdélyi írókat a kisebbségi helyzet, úgy ma a magyarországi írókat a háborús veszedelem napról-napra való növekedése vinné abba a kényszerhelyzetbe, hogy munkásságuknak folytatása helyett annak gyökérkérdéseit boncolgassák és azokkal számoljanak le. Az „elefántcsonttorony” és a „pártiroda” két egyformán megbélyegzett helye között különböző álláspontokat foglalnak el e kényszerítő erjű kérdésekre adott válaszok. A figyelemreméltó bennük azonban nem az, amit mondanak, nem az az álláspont, amelyet kifejezésre juttatnak, hanem maga a tény, hogy rendkívüli, különleges alkalmakkor, speciális kérdésekkel kapcsolatosan — szóval esetleges módon kell szembenézniök és leszámolniök az írói mesterség céljával, feladatával, rendeltetésével és szerepével. Olyan tény ez, mely meggondolkoztat s amely tanulságot nyújthat írók és olvasók számára egyaránt.

3. Megfigyelésünk akaratlanul is bizonyos rendszerességgel: távoli fokról indul el és fokozatosan közeledik afelé a pont felé, ahol állunk. Az erdélyi irodalom területére esik egyik sugara és hirtelen nagy erővel világít rá a legutolsó hetek egyik egészen sajátos erdélyi eseményére. Ez az esemény az, hogy az egyik erdélyi székely író, fémjelzett, vérbeli, mesterségbeli, cshbeli író, mesterségének minden eszközeivel és lehetőségével beállott a szórványmisszió szolgálatába. Szolgálatának nagy része van abban, hogy az egyházi keretek közt megindult mozgalomból hova-tovább egyetemes, mind nagyobb érdeklődést és részvételt kiváltó munka lesz. Hatását akár begyűlt adományok összegével vagy bármilyen más kézzel fogható mértékkel is mérhetnök. Mi tudjuk azt, hogy írói nagyságát nem biztosítja e siker és műveinek szépsége nem jelent egyet azok hasznosságával. Azonban az bizonyos, hogy emberi, még pedig magyar emberi becsületessége, erdélyi felelősségadata sokat nótt előttünk. Az író, a megközelíthetetlen magasságban, az alkotás és a nyomtatott betű arisztokratikus fellegvárába zárkózott író közel került hozzánk, közel került az olvasók szívéhez, össze-

fogta őket a közös nyomorúság és segítség útjának közös keresése.

4. Talán nem fog szubjektív elhajlást jelenteni, ha tovább haladva megfigyeléseim útján, közvetlen tapasztalatok alapján tett megfigyelésekre hivatkozom. Egy fiatal nemzedék íróinak és „nem-íróinak“ közös társaságában szerzett tapasztalataim alapján írom e megfigyelésemet. Lehet, hogy ez a megfigyelés csak jelentéktelen dolgok eltűlése, vagy valamilyen ferde beállítottság és szemszög eredménye, de ha az igazságnak csak kis mértékét is hordja magán, akkor is mint jellemző kortünet megérdemli a felemlítést. A kortünet: a két különböző munka egymás iránti kölcsönös lebecsülése. Az író (mely kifejezés itt szépirodalmat író írókat jelent) számára csupa meddő és üres bölcsködés minden írás, mely világnézet, irányítás, mai kérdések taglalása és megválaszolása. A „nem-író“ pedig, akinek bár szintén az írás a kifejező eszköze, de munkája nem az irodalomhoz, hanem az élet cselekvő feléhez tartozik — öntelt aktivizmusának mértéke alatt felület és üres játéknak tart minden írói megnyilatkozást. E szétszakadás, ez a kétoldalú, hibás magatartás valamilyen mélyreható gyökérbajnak az eredménye!

A KÉRDÉS.

Van-e joga egy közösségnek, vagy egy irányzatnak arra, hogy meghatározza, előírja irodalma számára a követendő utat, vagy nincs? Szükséges-e az, hogy az irodalom önmaga rendeltetésével öntudatosan tisztába jöjjön, vagy pedig olyan feladat ez, mely nem az irodalomra tartozik? Van-e az irodalomnak időszertű megbízatása, vagy pedig minden időszertűség töle idegen lényeg? Nem jelent-e súlyos ítéletet és elgyökérelenedést az irodalomra nézve az a tény, hogy új műfajoknak, írásformáknak kellett előállaniuk, hogy az irodalom által ki nem elégített szükségét, az életnek az irodalommal szemben fellépő kérdező igényét kielégítsék? Ezek azok a kérdések, amelyek megfigyeléseinkből állanak elénk s amelyek mint támasztó pontok rászegetnek az ezeket átfogó kérdés megtalálására.

Mindenekelőtt egy dolgot kell leszögezнем. E kérdésekből nem esztétikai kérdés tekint ki és nem kritikai feladat vár megoldásra. Ez az írás nem az írók felé akar útmutatást adni, nem nekik ad tanácsot vagy nevelést. Az irodalom kérdésessége itt az irodalomnak az olvasóhoz való viszonyában áll előtűnk. Az irodalom az emberi szellem szabad tevékenysége, mely öntörvényei szerint működik, saját célkitűzései szerint mozdul Normái, időszertűsége, kérdései, tartalma felől egyedül önmaga dönthet. De amilyen mértékben az irodalom jelenti ma nevelőjét, irányítóját erkölcsi és gondolati tanítómesterét egy folyton szélesedő társadalmi osztálynak: az olvasóközönségnek, olyan mértékben válik az irodalom ügye irodalomfeletti ügyg, szociális és egyéb problémává. Ez teszi számunkra is szükségessé az irodalom vizsgálatát;

az irodalom formalsága és az irodalom részleges-volta

az a két kérdés, amelyeket tisztáznunk kell és pedig az olvasóközönség szempontjából kell tisztáznunk.

Minden író és minden költő műve magán kell hogy hordja az „elefántcsonttorony“ meghatározottságát. Az irodalom, a költészet a formának, a kifejezésnek önmagáért való művészete. Ha nem ez, nem igazi író, hanem heretikus és műve az irodalom bélyegével jön ellenmondásba. Keresve sem tudnék jobb tekintélyt idézni ítéletem alátámasztására, mint Kosztolányi Dezsőnek a Nyugat említett vitakérdésre adott válaszát: „Az író mestersége kis körre korlátozza, a papír síkjára. Az órás szemlélete hasonlítható az övéhez. Élesen, finoman akar látni valamit s első gondja, hogy ki is fejezze ezt, sőt — ez az igazság — mindig a kifejezés lehetőségéhez szabja mondanivalóját“. A mi szempontunkból azonban, az olvasó szempontjából ez a meghatározás jelenti az irodalom destruktivitását, romboló voltát. Teljes paradoxon formájában fogalmazva meg ítéletünket: az irodalom annál destruktívabb, minél inkább betölti hivatását és minél inkább önlenyeg-

szerint csak irodalom. Az olvasóközönség szempontja alatt vizsgálva, ez a tétel nagyon világos. Hafalmas tömeget jelent az a réteg, mely vagy vidéki voltánál fogva, vagy ha központot jelentő városokban él, speciális-mechanikus munkabeosztásánál fogva az életnek csak egy-egy szűk területével érintkezik; nélkülözi az élet egységes szemléletét, annak saját körén kívül eső területeinek, kérdéseinek ismeretét. Ezt a hiányt, ezt a tájékoztató szerepet az irodalom tölti be. Tájékoztatása azonban nem csak egyszerű leírás, amiképpen az olvasóközönség élet- és világszemléletének hiánya sem egyszerűen mennyiségi hiány. Hiszen néhány kivételes előképzettségű embertől eltekintve, a nagy átlag még azzal sem rendelkezik, hogy saját körét át tudja tekinteni. Saját életterületén belül is hiányoznak azok a szempontjai, amelyekkel életének a nagy kérdései között itélkezni és igazolni tudna. Ezeknek az irányító szempontoknak a megadása szintén az irodalom feladata lett.

A helyzet tehát az, hogy az ú. n. művelt ember, olvasott ember minden igazi irányító tekintélytől elszakadva, minden irányú kérdéseivel, az irodalom aijtáján kopogtat. Az irodalom pedig e minden irányú kérdésekre feleletet ad, de a maga módja szerint. Saját lényegét — természetesen — sohasem áldozza fel. Az író, aki maga is valóságos ember, benne él a valóságos életben, valóságos élményei vannak; személyi kiválóságánál fogva pedig ismeretköre tágabb, szempontjai mélyebbek és tisztábbak, mint az olvasóé. Az olvasónak szükséges mindkét tényezővel, a lényegazonossággal és azzal a bizonyos kétirányú plusz-szal is rendelkezni tehát. Írása — tekintve, hogy anyag nélküli forma nincs — mindezeket a vonásokat tartalmazza is, de — itt van az elcsúszás — nem olyan módon, hogy ezek az olvasó kérdéseire adjanak feleletet, sőt egyáltalában semmilyen kérdésre sem akarnak feleleletet adni; egy cél és egy akarat van mögöttük csupán: a szükségképpen, vagy történetesen adott anyagot minél szebben, minél művészebben kifejezni. Az irodalom mindig „csak“ a megjelenítés művészete akar lenni s értékét is egyedül ez méri. Ugy látszik tehát, hogy az irodalom a neki feladott kérdésre feleletet ad, pedig valójában a kérdéstől elvezet. Minél tisztábban fogja fel hivatását, annál inkább csak a formára helyezi a hangsúlyt s annál inkább kitűnik destruktivitása. Destruktivitása tehát nem önlenyegében, hanem a neki tulajdonított, tőle várt szerep be nem töltésében áll.

Azok közül, akik ráébredtek erre az ellenmondásra, sokan igyekeztek arra, hogy új tartalommal töltsék meg az irodalmat, az a neki szánt szerepet betöltsék. Ezért gyakorol a német nemzeti szocializmus enyhé kényszerű irodalmának irányja felett. Ezért merül fel egyes írói körökben újra és újra a törekvés arra, hogy az író a ma kérdéseivel szembenézve, hivatást töltsön be és feladatokat oldjon meg. Ezért lett az erdélyi magyar irodalom az erdélyi élet vállalója és szószólója. És ezért születtek új írásformák a megválaszolatlanul maradt kérdések elintézésére. Csupa létbevágó érdek, becsület és komoly szándék. Az írónak vállalnia kell a próféta-tisztelt — ez ennek az egész irányzatnak a jelszava. És valójában mégis ez az irányzat csupa fél-megoldást eredményezett, a próféta-ság keresése idegen érdekeknek rendelte alá az irodalmat.

Nem lehet helyes eredményhez és jó megoldáshoz jutni ezen az úton. Mert az irodalom így vagy önmagán visz végre harakirit, vagy szerepét be nem töltvén, vállalnia kell a destruktívóját. A két út közül minden esetre az utóbbi a helyes; az irodalom maradjon meg annak, ami és senki ne várjon tőle lényegével ellenkező szerepek betöltését. Az olvasóközönséghez szólnak ezek a sorok! Liberális maradékképpen megmaradt, nyugodt, jámbor polgársághoz, mely megszokta, hogy írói gondolkozzanak és tanuljanak helyette; mely megszokta, hogy kényelmes vasárnapi délutáni hangulatban a folyóiratjából vagy napilapjának mellékletéből ismereti és gondolkozási hiányait minden nagyobb megerőltetés nélkül pótolhassa. A kényelmes olvasóközönséghez szól ez az írás, amely az egyetlen abszolút Irányító parancsai elől menekült az irodalom szelidebb vezetése alá.

Az irodalom sok válságának és viharának megoldása abban van írók és olvasók számára egyaránt, ha meglátják az irodalom részleges voltát. Azt a tényt, hogy az irodalom nem központi irányítója, hanem egyik alkotó része, egy tényezője csupán annak az egész nagy életnek, melynek az én egyéni, személyes életem kérdéseivel és elágazásával egyúttal szintén az egyik — ha kisebb is, de hasonló rangú — tényezője s amely egész életnek egyedüli ura és irányítója az Isten Igéje. Ezen a ponton nyer felmentést az irodalom, nyerne felmentést az írók az olvasó lenyűgöző, alkalmatlan, jó szándékú, de rosszat eredményező ítélete alól. Ez a felmentés azonban azt jelenti, hogy írók és olvasók, mint ugyanannak az életnek egyforma munkásai és gondozói, egyformán állíthatnak az egyetlen, igazi ítélet, az Isten ítélete alá. Ez az ítélet azonban mindkettőre nézve nem újabb megkötést, hanem egy teljesebb életben való részvétel által új és igazi lehetőségek megnyílását jelenti. Ennek a felismerése és szolgálata jelenti az igazi próféta-ságot; mely így nem egyes kiváltságosak privilégizált tulajdonsága, vagy egyes szerencsétlenek keserű kötelessége, hanem mindenkinek, írónak és olvasónak egyaránt, személye felelőssége. *Juhász István.*

KERESZTYÉN KRITIKA

Tartsátok meg!

„Ami nálatok van, azt tartsátok meg...“ *Jelenések 2:25.*

Hogy mindig tudnak még valamit elvenni tőlünk, ez két dolgot bizonyít: azt, hogy még sok mindenünk van és azt, hogy amink van, azt nem tudjuk megtartani.

A jajgatás nemcsak bűn, hanem egyenesen Istenkáromlás akkor, amikor semmit nem teszünk annak megtartására, ami nálunk van. Egész futólag említek meg pár ilyen dolgot:

Nálunk van a vallástanítás úgy az elemi, mint a középiskolákban. Ha ismerjük a román nyelvű iskolák tantervét és tankönyveit, meg kell látnunk, milyen egész szívet és egész leiket kíván a vallástanítás. Sőt még többet: az élő Istennek a Lelkét. És ki végzi és hogyan? Legtöbb nagyobb egyházközségben a segéd-lelkészek, akik részben másféle dolgokkal is bőven megvannak rakva, részben nem hordozzák a felelősség súlyát, részben kevés ideig munkálkodnak egy helyen és részben vagy egészben mint szükséges rosszat, lelkiismeretlenül végzik munkájukat. A lelkészeknek is elő van írva ez a munka, végzik is legtöbb helyen úgy, mint előírt kötelességet, de nem mint szívet, nem mint életkérdést. Vajjon mi az oka annak, hogy bár kötelező az V—VI—VII. elemi osztály elvégzése, mégis *nincs megfelelő tankönyv ezen osztályok számára?* Nem sérteni akarok: de hogy a református gimnáziumok alsó osztályaiban használatos tankönyvek egyáltalán nem megfelelőek a csak román nyelvű felsőbb elemi osztályok számára, az — azt hiszem — vitán felül áll. Hogy pedig az állami gimnáziumok számára valláskönyveink teljesen használhatatlanok, azt is mindenki érezheti, akinek három-négy gimnáziumi osztályt összevonva kell tanítania.

Ott vannak aztán az inas iskolák. Ezek is „nálunk vannak“ — még. Mert talán hallottunk már arról a próbálkozásról, miszerint „az inas iskolákba új tantárgy vezetessék be, vallás-erkölcsi nevelés“ címén, mely a keresztyén vallás általános alapigazságait tartalmazván, egy pap (természetesen az állam vallásán lévő) által tanítható minden felekezeti keresztyén inasok és inasleányok számára.“ Kik és hogyan végzik az inasitanítást? Erre is az előbbi felelet ad választ. És itt még égetőbb a tankönyvhiány, ami miatt az egész tanítás kapkodó, eredménytelen és gyökértelen. A legmegközelíthetlenebb társadalmi réteget tehát felkinálják egyházunknak és mi nem vesszük azt a fáradságot, hogy a kezűnket kinyujtsuk utána!

Nálunk van az ifjúsági munka is: IKE, Leányszövetség. Ki pártfogolja? Ki vezeti? Életkérdés-e az, hogy legyen és hogy a lehető legjobb legyen?

Nálunk van a Férfiszövetség és Nőszövetség. Tavaly hány embert tartott meg községedben ez a két áldott munkaalkalom? Visszatartotta az ingadozókat? Erősítette a gyengéket? Láta, hogy élet és halál van rábizva?

Nálunk van a lelkészek és presbiterek gyűlekezeti látogatásának joga. Nálatok élnek vele? Vagy ott is megbukott, mint Clujon a szomszéd-atyaság?

„Ami nálatok van, azt tartsátok meg!“ Mikor változik reánk nézve ez az Ige ítéletből kegyelemmé? Amikor alávetjük magunkat Isten ítéletének és felvesszük a Krisztus keresztyét!

S—os.

Dr. Makkai Sándor erdélyi református püspök *Aiudon folyó évi február hó 8 és 9-én a Bethlen-kollégiumban az „Evangéliumi intelligencia“ és „Az igazi műveltség“ címen két nagyértékű előadást tartott. A harmadik napon, február hó 10-én pedig ígét hirdetett az ottani református templomban. Es délután ugyancsak a templomban a református Nőszövetség vallásos estélyen az új szeretetről tartott előadást.*

Hódmezővásárhelyt az ottani Református Szövetség programmos vallásos estély rendezett, amelyen Ravasz László református püspök mondott beszédet a nemzeti lélekről. Azzal kezdte beszédét, hogy a fizikai és földrajzi előfeltételek csak keretei a nemzetnek. A nemzetet mindennekfelett a közös lélek alkotja. Ez alakítja ki a nemzetnek nevezett közös lelkeséget, amely minden: politikai alkotmány, nyelv, műveltség, történelem, jövőendő. Minél kisebb és árvaibb egy nemzet, annál nagyobb ára van annak, hogy hozzá tartozzunk. A nemzeti lélek első döntő feladata — állapította meg a püspök — hogy tisztában legyen önmagával. A nemzeti öntudat megismerése annak, amivel az egész világtól különbözünk. A magyarság nemcsak van, hanem lennie kell. Ha nem volna, szegényebb lenne a világ. Minden komoly nemzeti érzésnek — fejezte be beszédét Ravasz püspök — szükségképpen vallásosnak kell lennie. Isten világának koncepciójába beletartozik a magyar. Ő számolt vele és tényezővé tette a világban. Isten kegyelméből vagyunk magyarok.

Dr. Ravasz László református püspök minden szerdán este 7 órakor bibliaórát tart férfiak számára a Kálvintéri egyházközségnek a templom mögött levő Kálvin-termében.

KÉZ A KÉZBEN

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior
Osztályának rovata.

Rovatvezető: László Dezső.

Ez évi közgyűlésünk.

A székely főváros március közepén a református érdeklődés központjában állott. Az 1930. őszén ugyanott tartott református nagyhét után a hivatalos gyűléseket leszámítva, a református vezető réteg Erdély területén ilyen nagy számmal még sohasem találkozott. Ennek a találkozásnak legnagyobb jelentőséget kétségkívül a tudományos továbbképzést szolgáló lelkészi tanfolyam adta, de nem lehet mellette figyelmen kívül hagyni a Szénior Osztály gyűlését sem. A közgyűlésen több mint hetven szénior tag vevén részt, eleddig ez volt a legnépesebb szénior találkozás. Az a négy óra, mialatt a SzO tagjai együtt voltak, megmutatta, hogy a SzO túl van azon a válságon, amit legutóbbi két esztendeje mutatott. A tagok határozottan érzik annak szükségét, hogy baráti közösséget találjanak a SzO adta társulási lehetőségek között.

A hozott határozatok közül a legfontosabbakat itt közöljük.

1. Tekintettel arra, hogy a titkár jelenleg nincsen abban a helyzetben, hogy a mozgalom életét figyelemmel kísérhesse, a gyűlés ügyvezető alelnökké választotta Horváth György földbirtokost, aki az egyházkerületi IKE szövetség végrehajtó bizottságának is tagja. Ezt a lépést több szempontból kell meglátunk. Mindenek előtt világos példája annak, hogy a SzO nem lelkipásztori tömörülés, hanem az IKE munka mögött álló fiatal református vezető osztály társulása abból a célból, hogy ifjúságunkon keresztül munkálja az új egyház kialakulását. H. Gy. munkakészsége és pontossága közzismert, ő a megfelelő idővel is rendelkezik. Úgy, hogy tőle joggal reméljük, hogy végre rendet teremt a SzO rendezetlen kérdései körül. Legelső feladata a körzettekkel való kapcsolat megteremtése, a tagok számbavétele lesz. (Alelnök címe Turda P. Regina Maria 6.)

2. A körzettek jelentéséből kitűnik, hogy a tél folyamán a munka mindenütt haladó irányzatot vett fel. Örvedetes jelenség, hogy sok tanító csatlakozott a mozgalomhoz. Kár, hogy a bekecsalji egyházmegye vezetősége érthetetlen módon akadályokat gördített az ottani körzet megalakulása elé.

3. A pénztári jelentés azt a szomorú tényt állapítja meg, hogy 1934-re csak 31 tag fizetett tagdíjakat. A tagdíjat évi 50 lejben állapítottuk meg. Ezt a körzeti vezetők is felszedhetik vagy az egyházmegyei pénztár által felszedethetik. A Kiáltó Szóra az évi 100 lej előfizetési díjat mindenkinek magának kell a kiadói hivatába beküldenie. A régi hétrálékos tagdíjakat a nyilvántartásból töröltük. Hátráléknak csak az 1934. évi számít.

3. Fontos pontja volt a gyűlésnek a sajtó ügy tárgyalása. Az egyházkerület 700 lelkésze és 600 nevelője közül mindössze 220 előfizetője van Az Útnak (135 lelkész). Ha egyetlen tudományos folyóiratunknak ilyen minimális a církulációja a lelkipásztorok között, akkor ez a jelenség okvetlenül a szellemi nivó súlyedését fogja jelenteni. A Kiáltó Szó állapota már jobb. Nehézségekkel küzd az Ifjú Erdély. A SzO-nak különös feladatának kell elismernie e három lap támogatását, hiszen mindhárom a legközvetlenebbül azokat az érdekeket szolgálja, amelyek a SzO-ié. A SzO saját lapja, a Református Ifjúság második évfolyama is sikeresnek ígérkezik. Előfizetési tábora az ősz óta lényegesen emelkedett. A szerkesztő megállapítása szerint már egész szép falusi fiú irógárdával rendelkezik. Határozatba ment, hogy a SzO megkeresi a püspök urat, hogy hívja össze egy megbeszélésre az egyházkerületi sajtó szervek vezetőit az erdélyi ref. sajtó fontos kérdéseinek

megbeszélésére. A Református Ifjúság szíves támogatását is kérni fogja a püspök úrtól. Az anyagi támogatás mellett kéri egy segédlelkész kinevezését a szerkesztő mellé, hogy ő így a téli hónapokban propaganda utakra mehessen. A SzO erkölcsi feladatának ismeri a fent megjelölt lapok támogatását, ezért a körzeti megbízottak kötelességei közé írják a lapok propagálását. Ady L., S. Nagy Béla, Zágony A., Bencze József, Kerestély József személyében megválasztjuk a Református Ifjúság szerkesztő bizottságát.

4. Az egyházvédelem kérdésének tárgyalása során arra a megállapodásra jutottunk, hogy a körzettek figyelmébe ajánljuk azoknak a mozgalmaknak és törekvéseknek az alapos megismerését, melyek egyházunk munkája ellen törnek. A nyári konferencián ezt a kérdést alaposabban megtárgyaljuk.

5. Gondos előterjesztés hangzott el a SzO segélyalapjának megszervezéséről. A SzO fontosnak találja az önszegélyző felállítását, de azt tekintettel arra, hogy az úgy kellőleg előkészítve nincsen, nem mondja ki. A javaslatot rovatunkban teljes egészében közöljük, hogy a következő gyűlés előtt a körzettek alaposan megtárgyalhassák.

6. A gyűlés kimondotta, hogy az elnökséget minden anyagi és szellemi eszközzel támogatja abban a törekvésében, hogy a református ifjúságnak állandó nyári üdülő tábort szervezhessen. Megbízta az elnökséget, hogy a táborhely létesítése érdekében a SzO nevében járhatson el.

7. Ugyancsak elfogadta a SzO azt a javaslatot is, mely népkönyvtárak létesítését kívánta elősegíteni. E célból felir a Méltóságos Igazgatótanácsához, hogy egyházközségeinket és iskoláinkat segítse könyvtárakhoz és hason közbe, hogy szegényebb népünk olcsóbb Bibliához és Egyházi énekeskönyvhöz tudjunk jutni.

8. Végül számba vettük, hogy a SzO tagjai miképpen tudnák a külföldi keresztyén irodalommal az élő kapcsolatot ápolni. Megállapítottuk, hogy 23 tag tanult német nyelvű theológián, 20 francián, 12 angolon és 3 hollandon. Nagy András a német, Vajda István a francia, Péter Endre az angol és Kiss Árpád és Fülöp Ferenc a holland nyelvcsoport megszervezésére nyertek megbízást. Az egyes csoportok feladata a külföldi sajtó és irodalom figyelemmel kísérése és a mi közvéleményünk irányítása.

9. A tudományos theologiai munkaközösségbe 33 tag jelentkezett. Újabb jelentkezéseket ez uton kér Nagy Ottó vallástanár, Wesselényi-kollégium.

Ha a vidékek a körzetekben megkezdik a komoly munkát és ki tudják alakítani a szeniorok zárt munkaközösségét és ezekbe a munkaközösségekbe belevonják a környék fiatal református vezetőrétegét is, a szenior osztály olyan szellemi tőkével fog rendelkezni, amelynek élővé tétele az egész életében korszakalkotó lehet. Hivatalos szerveink mellett feltétlenül szükség van egy mozgékony csapatra, amelyik a lelkiébredés és lelki kapcsolatépítés munkáját köteles ellátni. Egy ilyen rugalmas csapatra azért is szükségünk van, hogy az egyházi élet élő kérdéseivel elfoglaltság nélkül szembe tudjunk nézni. Az igazi református szervezkedés ideje elérkezett. Ennek keresztül vitelében legelső sorban lehet és kell azokra számítani akik az ifjúsági munkában ezt már megkísérelték.

Új világi intelligenciánkat élő szálakkal kell a lelkipásztorok munkájához kapcsolnunk. Ezt a célt sehol sem tudjuk olyan jól szolgálni, mint a SzO keretei között.

A Sz. O. önszegélyző egyesületének tervezete.

Tekintettel az ügy fontosságára, kérjük a körzettek, hogy ezt a kérdést alaposan tárgyalják meg s véleményüket lapunkban közöljék.

Az IKE Szénior-osztályának a munkája az egyetemes egyházi érdekeket szolgálja. De midőn ezt teszi,

nem szabad elfelejtenie a szenior-tagoknak egymás-közötti erkölcsi és anyagi támogatásáról sem.

A tagok anyagi támogatását — különös tekintettel arra is, hogy bank-életünk teljesen holt-vágányra futott és belátható időn belül alig remélhető annak életre-keltése — úgy gondolom elérni, hogy létesítsünk a szeniorok részére Cluj-i székhellyel egy „Önsegélyző“-t.

Az Önsegélyzőnek kimondott célja lenne:

a) önhibáján kívül nehéz anyagi helyzetbe került tagjainak legtöbb 3000 Leu gyorssegély folyósítása; 10 havi egyenlő részletekben leendő visszafizetéssel;

b) azoknak a tagoknak, akiknek anyagi helyzetüknél fogva nem áll módjukban olyan konferenciákra eljönni, mint a mostani is, megfelelő összegű segélyek folyósítása;

c) és végül a Szenior-osztály hivatalos lapjával tekintett „Kialtó Szó“-nak díjtalanul való megküldése.

Az Önsegélyző havi tagsági díja 20 Leu lenne. Az Önsegélyzőbe minden szenior-tagnak köteles beállni. A pénztárkezelő a szenior-osztály mindenkori pénztárosa, aki ezen munkájáért díjazást nem kap. A segélyezést, avagy a gyorssegély folyósítását az Elnökség eszközli.

Sorsunk anyagi helyzetének javítását célozná részben a tanulmányi utak rendezése is. De csak részben, mert ez az elgondolás két irányú célt szolgál. Első sorban ismereteink gyarapítását és a külföldi testvéreink egyházi életének közelebbi megismerését, amelyre oly igen nagy szükségünk lenne és csak másodsorban és caakis kis részben anyagiakat. De a sok kicsi sokra megy elvénél fogva ide soroztam a tanulmányutak rendezéséből esetleg befolyó feleslegként mutatózó jövődelmet is. Ugyanis minden szolid alapon megrendezett tanulmányút bizonyos felesleggel zárul. Ezt az állítást igazolni tudja a Soli Deo Gloria is, mert az erdélyi tanulmányútjaik feleslegéből nagyon sok tagjának lehetővé tudta tenni a továbbtanulást.

Tudom, hogy itten mindjárt felmerül Testvéreim lelkében egy nagy kérdés. Hogy ez így elmondva, mind nagyon szép, de honnan vegyüik a tanulmányúthoz szükséges pénzt, amikor oly nehezen élünk? Erre is megfelelek. Két módon. Vagy jóelőre hírül adja a Szenior-osztály vezetősége egyes rendezendő tanulmányutak irányát s költségeit és akkor van idő előre havonkénti összegekben beküldeni a Szenior-osztály pénztárába az előírt összegeket, vagy pedig az Önsegélyző megerősödése után, szükség esetén előlegezheti az Önsegélyző Egyesület pénztára 10 hónap alatti visszafizetés mellett.

Hogy képet alkothassunk pl. egy magyarországi körülről: Cluj—Oradea, Debrecen, Sárospatak, Miskolc, Tapolca, Lillafüred, Aggtelek 11 km.-es csepköbarlangjával, Eger, Budapest, Balaton, Kecskemét, Szeged, Békéscsaba, Cluj kb. 18—20 napi körút 25—30 résztvevővel, egyéni útlevelel kívül kb. 2500 leube kerül. Ebből az összegből szerényen gazdálkodva, maradna egy nagyon kevés összeg az önsegélyző részére is.

Mondanom sem kell, hogy egy ilyen tanulmányúton nemcsak a Szenior osztály tagjait szeretnénk látni, de szívesen látnánk híveink, különösen pedig a presbiteriumainknak, minden rendű és rangú tagját is.

Feltett céljaink szolgálatába lehetne állítani a gyakorlatban nagyon is bevált „Zsugori“ néven már többféle igen jó sikerrel működő társaságokhoz hasonlóan létesítendő alakulatokat is. Ezeket a zsugori társaságokat is a hitelélet megszűnése hívta életre. Ezek a kis társaságok minden év január havában egyévi időtartamra megalakulnak és még ugyanazon év decemberében elszámolnak. Működési idejüknek tartama 50 hét. Tagja lehet akárki és akárhányan. Minden beálló tag tetszése szerinti heti befizetéssel lehet tagja. Ha megszorul, két szintén zsugori tagnak a jótállásával kölcsönt is kaphat mérsékelt kamatra, de olyképen, hogy az így kapott kölcsönösszeg legkésőbb a pénzfelvétel évében, december 15-éig visszafizetendő kamatokkal együtt. Ha valamelyes oknál fogva nem teljesítené kölcsönvevő a fizetési kötelezettségét, akkor az általa és a másik két jótállója által teljesített befizetésekből lesz levonva

a tartozás összege. Ha pedig kölcsönt nem vesz fel, akkor az általa befizetett összeget december 15-ike után minden befizető kamataival együtt visszakapja egy összegben.

Miután a funkcionáriusok itten semmiféle címen dotációban nem részesülnek, üzemköltségi kiadás nincsen és így minden év mérsékelt-tízletti-haszonnal zárul, melyet részben fel lehet használni az egyház avagy iskola céljaira és bizonyos hányadát pedig a szenior osztály pénztárába lehetne beutalni.

Ilyen alakulatokat minden egyházközség területén életre lehetne hívni.

Bekess Károly.

Felhívás a Sz. O. tagjaihoz.

Kedves Testvéreim!

Szeretettel köszöntelek a II. Timotheus lev. 1:8—11. és Filipp. lev. 3:14. v. vel megválasztatásom alkalmából. Úgy tekintem e megbízást, mint küldetést, munkaalkalmat és nem, mint tisztséget. A mai nehéz világban nem a külsőségekre, hanem a komoly munkára kell tekinteni!

A mostani közgyűlésünk — Istennek adjunk hálát — sok résztvevővel és nagy érdeklődéssel folyt le. Egyházunk és ifjúsági életünk legégetőbb kérdéseit tárgyaltuk meg. Számbavételt csináltunk, hogy kikre is számíthatunk, sajnos, igen sok helyről még nem érkezett be a jelentés. Felkérem a körzeti vezető Testvéreket, haladéktalanul hívjanak össze körzeti konferenciákat. A decemberi központi értekezlet határozatait tárgyalják meg és a komolyan dolgozni akaró Sz. Testvérek névsorát küldjék be. Egyben a hátralékos tagdíjakat is szedjék be és juttassák el Sipoş G. pénztároshoz. Csak az tarthatja magát valóban Sz. O. tagnak, aki a tagdíjat rendszeresen fizeti. A díj oly csekély (50 lej), hogy ezt mindenki megteheti, különösen, ha látja a célt, amiért nekünk küzdenünk kell, ha akarunk élni és jövőndöt biztosítani! Ha valaki azt állítja, hogy nincs, az egy szomorú bizonyítványt állít ki magáról — mert az biztosan nem él imádságos hitélettel —, mert az Isten kirendeli és megadja a szükségeset, ha hittel kérjük!

A sajtókérdésről is szó volt, e tekintetben a Főtit. Püspök úrnak küldtünk megkeresést, hogy a sajtókérdést tegyék vizsgálat tárgyává. Felkérjük a körzeti vezetőket, hogy bízzanak meg körzeteikben egy-egy Sz. Testvért, aki elvállalja a lapok terjesztését és azoknak tudósításokat küld.

Az anyaszentegyházunk szomorú jövőkilátásairól tusakodtunk és megállapodtunk, hogy körzeti konferenciákat legalább havonta és kerületit pedig minden évben kell tartanunk. Ezeket a találkozásokon komoly biblia tanulmányozások folyjanak és imádságos lélekkel tusakodjunk helyzetünkről. Egymást bátorítsuk, biztassuk, segítsük. Olyan egyház fiait nem veszítheti el az Isten, amelyik a hit fegyverével van felövezve! Ha bajok is érnek, gondoldjunk Jőbra, István vértanúra, a gályarabokra, akik hitükért szenvedtek és életüket adták!

Előterjesztés volt egy önsegélyző szervezésére, hogy lehetőleg 10—20 lejt adjunk össze, avagy perselyt készítsünk ilyen célra. További otthon, üdülőtelep és népkönyvtár létesítéséről tárgyaltunk, mindezen kérdések a nyári körzeti gyűlésre lesznek előkészítve.

Jelentkezések történtek egy tudományos munkaközösség érdekében. Erre vonatkozólag M. Nagy Ottó fog egy felhívást kibocsátani!

Egészséges, szép elgondolások. Mindezek véghezvitelére szükséges a mindnyájunk összefogása. Legyen már vége az alvásnak, serkenjünk fel! Számoljunk le önmagunkkal, vessük ki a bűnt magunkból. Hadd teljesdjünk meg az Élettel, Krisztussal és kérjünk Szentlelket, hogy Ő irányítsa életünket, tetteinket egy közös, szebb jövő érdekében. Egyházunk és saját magunk ne éljünk csak husvétot, hanem pünkösdöt. A Szentlélek izzó, tüzes ereje hevítsen minket, mert akkor hihetetlen dolgokat vihetünk véghez Isten segítségével!

Akartok-e jobb jövőt? Jertek a nagy közösségbe munkálkodni és vonjátok be a világi Testvéreket is, hisz azonos a célunk! Mindezekért ne feledkeztek el imádkozni.

Horváth György.

Egészségügyi tanácsadó az erdélyi magyar nép számára.

Irta dr. Jancsó Béla. 66 oldal. Ára 15 lej. Kiáltó Szó kiadása, 1934.

Annak az élénk és sokirányú tevékenységnek, ami a Kiáltó Szó szerkesztőségében folyik, máris jelentőségteljes gyakorlati eredményei vannak. Nem csupán a nép lelkéhez való hozzájutás halad örvendetes lendülettel, de a gyakorlati tanácsadás is túl van már a kísérletezés kezdetein. Hogy milyen nagy szüksége van a népnek egészségügyi tanácsadóra, mutatja az a meglepő tapasztalat, hogy egyes községekben még most is a Pápai Páriz Ferenc 245 évvel ezelőtt megjelent Pax Corporisát lapozgatják. Akármilyen nagy orvostörténeli jelentőségű is e kiváló munka, mindenképpen elérkezett az ideje annak, hogy népünk a betegségmegelőzés jelenlegi alapelveivel megismerkedjék, az orvostudomány mai állása alapján. Ebből a szempontból kiváló teljesítményt végzett dr. Jancsó Béla s törekvése sokkal többet jelent, mint amilyen szerény hangon munkájának előszavát megírta. Nagyon helyesen mutat az EMÉ orvostudományi szakosztályának azon kötelességére, hogy munkásságát a falvakra is terjessze ki. Sajnos, ebben az irányban mostanáig nem volt alkalmunk tapasztalatokat szerezni, pedig, főleg a vándorgyűlésekkel kapcsolatban, a vidéki orvosok bevonásával már eddig is nagyon sokat lehetett volna tenni. A falu népének helyzete 250 év alatt lényegileg, úgy látszik, nem sokat változott. Pápai Páriz Ferenc népszerűsítő munkáját nem a „tudósoknak” írja, hanem „a házi tselédes gazdáknak és gazdasszonyoknak és a szegény igyefogyotaknak, kiknek nincsen mindenkor kezek ügyében értelmes orvos, kiváltképpen falukon, ahol hamarabb talált segédet a beteg barom, mint a beteg ember!” Dr. Jancsó Béla előszavában is visszacsend a falusi nép elhagyatottsága s a magárahagyottságból származó nyomorúságok pusztítása. Feladatának derekasan meg is felel. A betegségek elleni védekezés elveinek rövid és könnyen érthető rendszerbefoglalása közben minduntalan ki-kicsillan a fiatalos optimizmus mellett az őszinte fajszeretet melegsége. Különös gondot fordít a népbetegségek ismertetésére. Szerencsés ötletességgel e csoportba sorolja a tüdővérszt, a rákot és az iszákosságot.

Őszintén óhajtuk, hogy az értékes, népszerű munka minél nagyobb tömegben kerüljön a nép kezébe s minél hamarabb szükséges legyen egy második kiadás. Abban a reményben, hogy ez mielőbb bekövetkezik, egy néhány kiegészítő pótlást ajánlok a szerző figyelmébe. Éppúgy, amint nagyon helyesen a tüdővérszt nem a fertőző betegségek közt tárgyalja, hanem a népbetegségek közé sorozza, azt ajánlanám, hogy a gyermekágyi lázat is helyezze az „Anyá és csecsemő” fejezetébe s kissé nyomatékosabban emelje ki annak nagy jelentőségét, mert éppen falun még mindig sok áldozatot szed e kikerülhető veszély. Ugyanott az emberiség egyik legnagyobb jötevőjének, a magyar Semmelweisnek is lehet néhány sort szentelni. Az első segélynyújtás fejezetébe betoldandó lenne a *marólug mérgezések* gyakorisága, szemben a nyugati államok kedvező helyzetével, ahol marólugmérgezés egyáltalán nem létezik. Nemcsak azért, mert a mosáshoz mosóport használnak s a marólugot a magánháztartásban nem ismerik, de mert ottan a háziasszonyok iskolázottsága teljesen kizárja, hogy keserűvízes vagy ásványvízes üvegben marólugot tartsanak s hogy a kamarában ismeretlen oldatok álljanak üvegekben minden megjelölés nélkül. A tüdővérszt óriási pusztításaival szemben a jelenlegi szervezatlenség mellett tehetetlenül állunk. Az ország 400 ezer tüdővérszese közül csak 2000-et lehet elhelyezni, a többiek lovább ontják a bacillusok milliárdjait. Minden alkalmat meg kell ragadnunk annak hangsúlyozására, hogy a tüdővérszt megelőzése terén nem lesz haladás, *amíg a betegeinket nem tudjuk a családból kiemelni*, vagy ennek lehetetlensége esetén *kellő módon elkülöníteni*. Azt is óhajtanám, hogy a szeszszitalok

ártalmait is több helyet kapjanak az értékes füzetben. *Esetleg külön kiadványban lehetne foglalkozni a két legveszedelmesebb néppusztító betegséggel, a tüdővérszesszel és az alkoholizmussal.*

Minduntalan fel-fel bukkan egy-egy hír a napilapokban, ami arra a szomorú megállapításra vezet, hogy a városokba bekerült falusiak az italozás áldozatai lesznek. Két év előtt bepálinkázott székely legények estek egymásnak bicskával s a szomorú eset halálal és börtönnel végződött. A múlt évben a sorozásról hazavonuló legények a csendőroket szúrták félholtra s most fegyházban szenved fiatal életük. Pedig ugyanennek a falunak lakói közül kerültek ki néhány év előtt azok a szerencsétlen, már nem is fiatal családapák, akik egy esküvőn beborozva, egy arra vetődő katonát megöltek s aztán az onnai fegyházban pusztultak el. A városi lakosságot sem kíméli ez az ősi betegség. A múlt évben egy tisztviselőről olvashattuk, hogy kocsmái italozás közben hatósági közegekkel került összeütközésbe s ez ránézve igen kellemetlen következményekkel járt. Számot kell vetnünk az alkoholfogyasztás vagyonpusztító hatásával is. Enyhe számítás szerint az erdélyi magyarság naponta 1 millió lei értékű szeszt fogyaszt el. Ez egy év alatt 365 millió lei értékpusztulást jelent. Képzeljük el annak a regényes álomnak a megvalósulását, hogy az év egyharmadában lemondunk a szesz italokról s az így félretett 100 millió leit közművelődési és egészségügyi célra adjuk. Kulturházak, internátusok, kórházak épülnének belőle, nem lenne meztelűs gyerek, nem lenne elhelyezetlen és gondozatlan tüdőbeteg. Néhány év alatt biztos alapokra helyezkednék sok megpróbáltatáson átment társadalmunk. „Es ömlött az eső és eljött az árvíz és fújtak a szelek és beleütöttek abba a házba, de nem dől össze, mert kösziklára építették.” (Máté Ev. 7.25.)

Dr. Parádi Ferenc.

Páriz Pápai avagy Pápai Páriz?

Valahányszor a magyar művelődéstörténet és irodalom e nagy alakjának neve szóba kerül, ritka kivétellel mindig Páriz Pápainak hallom emlegetni. Sőt tudományos folyóiratban is többnyire így szerepel. Mindazonk a sérelmeken és igazságtalanságokon kívül, amiket e nagy lélek átszenvedett s a melyekről naplójában azt írja, hogy: „annak, akivel méltatlanul bántak, inkább azt kell kívánni, hogy feledni, mint hogy visszaemlékezni tudjon...”, legalább halála után 220 évvel adjuk meg azt a tisztességet, hogy nevét úgy írjuk és mondjuk, mint ahogy ő azt helyesnek tartotta és írta. Pápai Páriz Ferenc nagyapja pápai kereskedő volt. Apja, Páriz Imre, a Lóránffy Zsuzsánna kedvenc udvari papja 1649-ben kapott nemességet, „Pápai” előnévvel. Ugy Imre, valamint fia Ferenc az előnevet használták, de magyar nyelven megjelent műveikben, kézírataikban soha Páriz Pápainak nem írták magukat. Molinaeus Péter művét a „Lélek békességéről” magyarra fordítva 1680-ban adta ki „Pápai Páriz Ferenc Med. dr. és a Nagy-Enyedi-Collégium méltatlan professora”. A Pax Corporis (1690) és az 1710-ben megjelent a Pax Crucis alá szintén ugyanígy írta nevét. Honnan ered hát a Páriz Pápai név általános használata? Legelterjedtebb munkája a „Dictionarium Latino-Hungaricum” előszava, nyelvtana és aláírása latin, így adta ki azt Bod Péter is 1801-ben. Így használták azt még a múlt század második felében is. Itt szerzőként *Francisc Páriz Páris* van megjelölve. E nagyon elterjedt szótár után vált általánossá a „Páriz Pápai” elnevezés. Nekünk azonban, akik nem latinul írunk és beszélünk, annyival inkább kötelességünk őt úgy emlegetni, ahogy magyar nyelvű munkáin nevét megjelölte s magán irataiban is aláírta, mert egyike volt azoknak a nagyon keveseknek, akik korukat megelőzve tisztá fajt öntudatúrt tettek tanúságot s szenvedtek is érte. A latinságukra büszke tanítványok még magyarosító törekvései miatt is ki-gyányolták és megszólták az öregedő s gyengülő erejű agg tudóst. Tehát nem Páriz Pápai, hanem Pápai Páriz Ferencet mondjunk és írjunk, ha illő kegyelettel akarunk e nagy polihistorról megemlékeznünk.

Dr. Parádi Ferenc.

H I R E I N K

TAVASZY KÁROLY

Dr. Tavasz

Sándor, fel-
elősszerkesztőnk az *Ur* azzal *Idfogatta* meg,
hogy *édesapját, Tavasz Károly ny. körjegyzőt*
március 6-án este, 77 éves korában magához
szóltotta. Temetése 9-én délután volt. Sirjánál
a vigasztalás ígését Zoltány Pál hirdette. A
megboldogult mintaképe volt a puritán, kalvi-
nista embernek, aki úgy a hivatalában, mint a
magánéletében betöltötte, amit az *Úr* *őred* bízott.

Budapesten folyó évi február 22—23-án folyt le a
teológiai tanárok rendes évi konferenciája, amelyen
három magyarországi Akadémia, a debreceni lelkész-
képző és az egyetem teológiai fakultásának, valamint
a losonci és clujji teologiai képviselői, összesen 17-en
vettek részt. A következő konferencia a jövő tanév
elején október havában Pápán lesz megtartva.

A debreceni református *Ispótlý* fennállásának és
megszakítás nélküli működésének 406-ik évfordulója
alkalmából március 3-án emlékkünnepélyt rendezett az
Ispótlý templomában.

A *budapest-fasori református egyházban* az *újon-*
nan beválasztott *presbiterek tiszteletére* folyó évi február
hó 17-én *bensőséges programmos szeretetvendégséget*
rendeztek. Vajjon mikor értjük meg mi is az ilyen
és ezekhez hasonló egyházi megmozdulásoknak a
szükségességét. Vajjon mikor?

Budapesten augusztus 2—7-ig tartják meg a kil-
encedik keresztyén szövetségi világkonferenciát. A kon-
ferenciára szóló meghívást most tette közzé a Magyar
C. E. Szövetség nevében a világszövetség elnöksége.
Mi, a világ C. E. szövetségei — mondja a meghívó
— szeretnénk élő bizonyosságot tenni arról, hogy Krisztus
keresztvesztveit vagyunk, midőn az evangelizációért, a
keresztyén nevelésért, a keresztyén polgári kötelessé-
gekért és a keresztyén testvériségért harcolunk. Az idők
kényszere ösztönöz bennünket, hogy a keresztyénység
erőivel hassuk át a szociális rendet s egy új keresztyén
világot építsünk fel. A részvételi díjat a világszövetség
10 pengőben (kb. 300 Leu) állapította meg. Ezért kap-
nak a résztvevők konferenciai programot és énekes-
könyvet, jelvényt és az utódállamok területéről érkezők,
ha magukkal hoznak kispárnát, takarót és lepedőt, in-
gyen tömegszállást. A MÁV vonalain 33 százalékos
kedvezményt engedélyeztek. Minden érdeklődésre kész-
séggel válaszol a CE világkonferencia iroda, Budapest,
VIII., Gyulai Pál-utca 9. sz.

Két nemzetközi egyházi szerezet: a gyakorlati
keresztyénység ököménikus tanácsa és a nemzetközi jó-
barátság világszövetségének felkérésére ezeknek az in-
tézményeknek magyar osztálya a magyar protestáns
irodalmi társasággal együtt négynapos konferenciát
rendez „A szabadság-eszme és az új világ” címmel. Az
értekezleten bevezetőül megnyitó beszédet Raffay Sándor
luth. püspök mond, a záróbeszédet pedig április
14-én Ravasz László ref. püspök tartja. A konferencia
április 10-én a budapesti református Teológiai Aka-
adémia Ráday-utcai dísztermében lesz.

Budapesten, a legújabb statisztikai adatok szerint,
70 főiskolás és 143 érettségizett cselédleány szolgál.

A *bucuresti református egyházköztség hivatalos*
lapjaként megjelenő „Egyházi Újság” folyó évi leg-
utolsó számában „Anyakönyvelési szörnyűségek” cí-
men megjelent közleménye mindnyájunkat nagyon is
közletről érdeklő figyelmünket tartalmaz. A kérdéses
közlemény a következőket mondja:

„Nemrég kereszteltünk egy gyermeket, akit szülei s
keresztzülei „Laci”-nak neveztek és ennél fogva — no
meg másnál fogva is — „fiú”-nak lenni állítottak. Vi-
szont a polgári hatóság által kiállított keresztelési en-
gedély (Buletin de Naștere) tanúsága szerint „Lotty”
kellott volna legyen az ő neve és határozottan „leány”
a neve.

De bizony Lotty — az anyakönyvi elírás dacára —
fiúnak bizonyult.

A gyermek ugyancs kórházban született s a vaju-
dásban kimerült anya gyöngé hangon „Laci”-nak dik-
tálta be nevét. A bába — ahogy tudta — leírta a ne-
vet „Lotti”-nak s így ment az írás az anyakönyvi hiva-
talba. Itt viszont korrigálván a bába tévedéseit, kijavít-
tották a „t” betűt „tt”-re s hogy szebb legyen „y”-t
nyomtak a végére. Eképpen, míg a feljegyzés eljutott a
kórházi ápolónőtől az anyakönyvi hivatalig, leány lett
bizony a fiúból, szívárvány segítségé nélkül.

Közben eltelt az 1934. esztendő, melyben a gyermek
született, az anyakönyv másodpéldánya a Primáriától
bekerült már a törvényszékre is. Ennélfogva, hogy a
tévedés helyreigazítottassék, a szegény apának ügyvédet
kell fogadnia, tanukat állítania, bélyegköltéseket fl-
zetnie, időt s munkabért vesztítenie. Mindez azért,
mert a szegény anyának nem volt ereje papírra vetni
újszülött gyermeke adatait s örömmé vált fájdalomában
egy bece-nevet diktált be a gyermek szabályos „László”
neve helyett.

Vége-hossza nem volna az ilyen és hasonló téve-
dések felsorolásának, amikor például az újszülött csa-
ládi nevének rovatába édesatyjának keresztnéve kerül s
csindának Deme Istvánból Kálmán Pistát, vagy Kiss
Péterből Mihály Petít. Hát még, ha az elferdített csa-
ládnéveket sorakoztatnánk fel: „Gödri” = Godru,
„Szöllősy” = Soles, „Szöcs” = Seci, „Vargha” = Har-
tung, „Nagy” = Noghi, „Kelemen” = Kelmande,
„Köpe” = Colepe stb. stb.

Természetesen az is mindennapos eset, hogy apjá-
ról-anyjáról református gyermeket egyszerűen „ortho-
dox”-nak, vagy ami ugyanaz: „catolica”-nak anya-
könyvelnek.

Lehet ezeken mosolyogni és nevetni, de még inkább
kétségbeesni. Mert a sokszáz, meg ezer elírt és elferdít-
ett, minden magyaros formájából kivetkőztetett névből
nagyrikkán igazítanak ki egyet-egyét, a többi marad és
később kezdetévé, lépcsőjévé és siettetőjévé válik az asz-
szimilációnak.

Olvasóink emlékezhetnek reá, hogy hányszor kértük
a szülőket, hogy vigyázzanak újszülött gyermekeik pol-
gári anyakönyveltetésekor. Fordítsanak nagyobb gondot
arra, hogy gyermekeik helyesen traktassanak be az
anyakönyvbe. Az újabb rend szerint most már nem is
egy, hanem két helyen is vigyázni kell, hogy megelőz-
zük a néveltrásokot. A szülést ugyanis 3 nap alatt be
kell jelenteni az illetékes kerületi szülésznőnél (Moasa
comunala), aki elmegy a házhoz és ott állít ki egy jegy-
zékét az újszülött és szülei névadatairól. Már itt vi-
gyázni kell, hogy a községi bába helyesen írja be a
neveket és a vallást. Legjobb, ha előre leírjuk egy darab
papírra és a bába onnan másolja le. De ez nem elég.
Következik a primáriai (Oficiul Starii Civile-nél való)
bejelentés. Itt újra vigyázni kell s legjobb itt is írásban
benyújtani a neveket, mert ha a bába bejegyzése „nem
szép” (azaz magyaros), akkor újra megkérdik s úgy
írják be, amint hallják. A törvény is megköveteli, hogy
a primáriai bejelentést maga az édesapa végezze, ne
bizzuk ezt tehát másra, se bábara, se postásra.

A kiváltott „Buletin de Naștere”-t alaposan vizs-
gáljuk át, mert az esetleges hibákat egy héten belül
még könnyűszerrel s díjtalanul ki lehet az anyakönyvi
hivatalban javíttatni, de későbbben már csak törvényszéki
tárgyalás rendjén, csak ügyvédi közbenjárással s ennek
megfelelő költségekkel.

A gyermek vallását az apa joga megválasztani, de
ő is csak a maga és a felesége vallása közül választhat.

Ifjúsági Keresztyén Egyesületeink tavaszi kon-
ferenciája a Bethlen-kollegiumban lesz. A konferen-
ciának különös jelentőséget ad, hogy vele kapcsolatosan
fog lefolyni az IKE szövetség második országos köz-
gyűlése, amelyen beszámolólt tartanak az elmúlt két év
munkája fölött. Minden olyan iskolának és gyülekezet-
nek, ahol IKE munka folyik, minden áldozatot meg
kell hoznia, hogy ifjúságát képviseltesse. Az első
gyűlésen most két éve 250 tag gyűlt össze több, mint
száz gyülekezetből. Meghívót szívesen küld az utazó
titkár, Z. Nagy Béla a kiadói hivatalunk útján beküldött
kéresekre. A konferencia április 26—29. között fog
lefolyni.

Szerkesztésért felelős: DR. TAVASZY SÁNDOR.